

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Diplomová práce

BcA. Lucie Trägerová

**Komentovaný překlad: Maite Carranza –
Palabras Envenenadas. Barcelona, Edebé, 2010**

Annotated translation: Maite Carranza – Palabras Envenenadas. Barcelona,
Edebé, 2010

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla srdečně poděkovat své vedoucí práce PhDr. Vandě Obdržálkové, Ph.D., za obrovskou pomoc, cenné rady, připomínky a za ochotu a čas, který mi věnovala. Dále bych ráda rovněž poděkovala celé své rodině za veškerou podporu, kterou mi poskytla, a především milované babičce, díky níž jsem při psaní neumřela hlady.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 14. srpna 2016

.....
Lucie Trägerová

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je nabídnout čtenáři komentovaný literární překlad knihy *Jedovatá slova*, již napsala španělská autorka Maite Carranzová. První část diplomové práce se skládá ze šesti přeložených kapitol románu *Jedovatá slova*. Druhá část práce zahrnuje základní informace o autorce, stylové zařazení knihy a její roli jak ve výchozím, tak cílovém kulturním kontextu. Podstatnou součástí této práce je především překladatelská analýza originálu, popis vzniku překladatelské metody a problémů s překladem spojených stejně jako jejich řešení. V neposlední řadě by měla tato práce nabídnout čtenáři rovněž nahlédnutí do procesu vzniku překladové literatury.

Klíčová slova:

komentovaný překlad, literární překlad, young adult literatura, Maite Carranzová, translatická analýza, metoda překladu, strategie překladu, překladatelské problémy, intertextovost

Abstract

The aim of this Master Thesis is to provide the reader with an annotated literary translation of the book *Palabras Envenenadas* written by the Spanish author Maite Carranza. The first part of the thesis presents in total of 6 translated chapters of the novella *Palabras Envenenadas*. The second part focuses on presenting the information about the author and the style of the book as well as the role of the original and the translated text in the source and target culture context, the development of the translation analysis and translation methods while discussing the translation problems and their solutions. Last but not least, the thesis should also offer the reader also a brief glimpse into a process of the birth of a translated literature.

Key words:

annotated translation, literary translation, young adult literature, Maite Carranza, translation analysis, translation methods, translation strategy, translation problems, intertextuality

Obsah

Úvod	6
1 Vlastní překlad	7
2 Komentář překladu.....	41
2.1 Zdůvodnění volby předlohy	42
2.2 Překladatelská a translatologická analýza	42
2.2.1 Intencionálnost.....	43
2.2.2 Akceptabilita	48
2.2.3 Situativnost.....	53
2.2.4 Informativnost	54
2.2.5 Intertextovost	57
2.2.6 Koherence.....	60
2.2.7 Koheze	61
2.3 Metoda překladu	62
Závěr	64
3 Bibliografie	65

Úvod

Tématem této diplomové práce je komentovaný překlad části knihy *Palabras Envenenadas* od španělské autorky Maite Carranzové. Práce je rozdělena na dvě části, na vlastní překlad a komentář tohoto překladu. Praktickou část tedy tvoří překlad vybraných kapitol knihy *Jedovatá slova*, která byla vydána nakladatelstvím Cooboo v roce 2015. Překladau předcházela odborná literárně-translatologická analýza originálu (charakteristika stylu, jazyka, postav, kompozičních a lexikálních zvláštností, zejména střídání jazykového rejstříku podle mluvčího), již se budu v druhé části diplomové práce, komentáři překladu. Cílem tohoto komentáře je zaměřit se na analýzu textu originálu, popsat, jakou překladatelskou metodu jsem s ohledem na funkci překladu volila, vyjádřit se ke konkrétním problémům, které při překladu vyvstaly, a v závěru rovněž podat stručnou analýzu redakčních zásahů a způsobu komunikace překladatelky s redaktorkou při práci na finální podobě textu.

Aby bylo možné provést výše zmíněnou literárně-translatologickou analýzu, je zapotřebí zformulovat taktéž základní údaje o předloze a její autorce, zasadit předlohu do kontextu původní literatury (k čemuž využiji především informace získané z rozhovorů o knize poskytnutých přímo autorkou), a zařadit knihu do španělského a českého kontextu young adult literatury.

1 Vlastní překlad

Část první | **Dívka, která se dívala na *Přátele***

Den mých devatenáctých narozenin se nijak nelišil od těch ostatních. Věděla jsem, samozřejmě jsem věděla, že jsem o rok starší, ale bylo mi to jedno, protože těch tři sta šedesát pět dnů, které jsem měla oslavit, bylo naprosto stejných jako těch tři set šedesát pět dnů vloni. Byly zbytečné. I tak jsem se na tom snažila najít něco pozitivního a došla jsem k závěru, že slavit narozeniny za to stojí, protože aspoň dostanu nějaký dárek. Obešla jsem se ale bez svíček, které s sebou nesou nostalgii, vzpomínky a povinnost být šťastný. Nechtěla jsem tomuto dni připisovat žádný zvláštní význam, protože v mém životě nebylo co slavit. Útočiště jsem našla v obvyklé rutině – vstát, zacvičit si, osprchovat se, nasnídat se, studovat, najíst se, chvíli koukat na televizi a s úsměvem čekat na překvapivou návštěvu. Nic těžkého, spokojím se s málem.

Minulý týden se mě zeptal, jestli po něčem toužím, zda mám nějaké zvláštní přání. Víím, že byl ochotný koupit mi jakoukoli hloupost, šaty, boty, iPod. Ale já jsem nestála o nic, co se dá pořídit za peníze, a poprosila ho, aby mě vzal na pláž. Snila jsem o tom, že budu moct skočit ze skály do moře, potopit se s otevřenýma očima, kraulovat tak dlouho, až nebudu moct popadnout dech, odpočívat a pohupovat se na vlnách, nechat se unášet na jejich zpěněných hřebenech. Chtěla jsem být hbitá jako ryba, vyklouznout a ztratit se na horizontu, tak daleko, až by se mé bílé tělo proměnilo v pouhý bod, který by narušoval monotónnost nekonečné modré.

Odpověděl, že možná někdy jindy, a dal mi devátou sérii *Přátel*.

Musím uznat, že mi udělal radost.

1. Salvador Lozano

Komisař Lozano stojí přede dveřmi bytu rodiny Molinových a snaží se popadnout dech. Vzal si na sebe šedivé sako, které měl poprvé na synově svatbě před sedmi lety, a hedvábnou kravatu s nádechem do červena. Cítí se trochu nesvůj a na poslední chvíli ho napadne, že kravata je možná příliš křiklavá. V obleku vždy trpí. Když zvedne ruku, aby zazvonil, zjistí, že se mu potí dlaně. Nemá rád tyto zbytečné návštěvy, ale musí to udělat. Už ze zdvořilosti. Kdyby sem nepřišel, navždy by litoval, že nechal tuto kapitolu otevřenou, a zaplatil by za to nespavostí. Lapá po dechu a přitom si otírá dlaně do papírového kapesníčku, který našel v kapse kalhot. Vystoupání do třetího patra mu dalo zabrat, ať už za to mohla kila, nebo léta, ale je to rozhodný muž, a i když je pro něj situace nesmírně obtížná, manžele Molinovy informovat musí. Nesmí se to dozvědět od někoho jiného a po telefonu by to bylo příliš neosobní. A tak si odkašle, jako kdyby se pouštěl do vyšetřování, a rázně stiskne zvonek. A zatímco čeká, až mu otevřou, říká si, že za tento případ se cítí zodpovědný, za tu noční mŕvu, která je jednoho dne zrádně překvapila a jež jim bere chuť do života. Už jim skoro žádná nezbývá. Nevyléčitelní pacienti, kteří už nepočítají dny. A přesto někde hluboko v jejich pohledu občas zahlédne jiskru naděje a ochotu pustit se po jakékoli stopě. Čekají na zázrak: na tělo.

Nikdo neotvírá, možná nejsou doma. Zkouší to ještě jednou a tentokrát nechá zvonek pronikavě vyzvánět o něco déle.

Stejně je zklamal, napadne ho, zatímco napjatě poslouchá, jestli se z druhé strany neozve nějaký hluk. Všude je klid. Asi tam nikdo není. Může jim předat, vypočítává si v duchu, jenom ztracenou kabelku, odložený případ bez nalezeného těla, zapomenuté číslo spisu a fotografii usmívající se dívky, která žlutne ve složce plné neužitečných papírů s neužitečnými výpověďmi ztracenými v neužitečných stopách. Bez jediné indicie.

Náhle někdo nedůvěřivě otevře dveře zajištěné bezpečnostním řetězem. Zevnitř, z temnoty nehostinné předsíně, se čísi hlas zeptá, kdo je. Je to hlas Nurie Solísové.

Molinovi bydlí v barcelonské čtvrti Ensanche v bytě, který je zařízený střídme, bez nějakého přepychu či nesouladu, s jasnými barvami a bez orientální okázalosti. Dříve býval útulný, ale teď už je spíš zastaralý. Barva na zdech je oprýskaná, nábytek pokrytý prachem a žaluzie v jídelně už dva roky rozbité, doted' se je nikdo nesnažil opravit. Kuchyně je studená, užitková, slouží jen nejnutnějšímu. Nikdy tam

nevoní smažené jídlo ani vývar. Někdy ho napadá, že je na návštěvě u živoucích mrtvol, které zemřely před čtyřmi lety a při životě jsou udržované uměle. Kluci jsou tiší, mlčenliví a nesmělí. Neúměrně jejich věku. Vytáhlá a plachá dvojčata oslavila patnácté narozeniny, tolik bylo i Bárbaře, když zmizela, ale oni jako by ani neexistovali. Procházejí bez povšimnutí, dorozumívají se gesty, a když přijde návštěva, uhýbají pohledem. Naučili se bolest rodičů nezhoršovat. Jejich dětství nestálo za nic.

Nuria Solisová ho přivítá stejnou otázkou jako vždy. Našli jste ji? Nic není víc skličující než jí odpovědět prosté ne, ale alespoň se již nebude ptát dál. Přišel jsem se rozloučit. Nurii Solisové nějaký čas trvá, než zareaguje, jako by tomu nerozuměla. Ani ho nepozve dál. Sice ze dveří vytáhla řetěz, ale zůstala v nich ochromeně stát, jako by jí někdo dal facku. Rozloučit se? nevěřicně opakuje. Salvador Lozano za sebou jemně zavře dveře a bez pozvání vstoupí do předsíně. Je váš manžel doma?

Nurii Solisové je čtyřicet tři let a žije se jako zdravotní sestra. Když ji Salvador Lozano poznal, bylo jí třicet devět a byla to krásná žena. Nyní vypadá zanedbaně, vlasy jí předčasně zešedivěly a dýchá jen proto, že musí. Ne, ještě nepřišel, pracuje, odpoví mu. Tak to bývá, říká si Lozano, po ránu lidé většinou pracují, plní své povinnosti stejně jako on, i když pro něj je to dnes bohužel naposledy. Dobře, jestli to nevádí, vysvětlím to tedy vám. Posadí se a nabídne jí místo, jako by on byl hostitel. Nuria Solisová si poslušně sedne a poslouchá, nebo alespoň předstírá, že poslouchá. Už nějakou dobu ji zajímá jen odpověď na její jedinou otázku, a když ji uslyší, přestane vnímat, nechá slova volně plynout, vytratit se. Zítra mi bude šedesát pět let, čekal jsem do posledního dne, ale musím do důchodu, vyhrkne na ni bez obalu. Čím dřív, tím líp, alespoň nedojde k nedorozumění, pomyslí si. Podívá se na něj vypoulenýma očima s nevyzpytatelným výrazem, takovým, že si není jistý, zda jeho jednoduché vysvětlení pochopila. Komisaři se tím jen potvrdilo, že by raději mluvil s Pepem Molinou. To znamená, že už ji nebudete dál hledat? promluví pomalu Nuria. Ne, to ne, rychle se opravuje Lozano. Akorát teď případ přejde do rukou mého nástupce. To on ho bude řešit a také vás bude nadále informovat o průběhu vyšetřování.

Na chvíli to vypadá, že si Nuria oddechla, ale hned se zase rozruší. Kdo to je? Komisař se snaží být přesvědčivý, ale i jemu připadá vlastní hlas falešný. Je to nadšený a velmi dobře připravený mladík, komisař Sureda. Jsem si jistý, že bude mít víc štěstí, než jsem měl já. Přál by si říct spíše profesionalitu, ale nechtěl lhát. Budoucí komisař Sureda, který právě oslavil jednatřicáté narozeniny a má před sebou zářivou budoucnost, sice může nabídnout nadšení, ale ne profesionalitu.

Nuria ochromeně ztichne. Možná přemýšlí o pochybnostech, které nevyslovil. Je to vystrašená žena. Když je s manželem, neobtěžuje se už ani mluvit a nechá ho, aby se ujal vedení. On stále ještě neklesá na duchu. Možná že už nemá tolik energie jako v prvních měsících, energie, která pocházela z posedlosti najít Bárbaru a dovedla ho až k tomu, že policii zasahoval do práce, ale přinejmenším už je trochu klidnější a smířenější se ztrátou. Chovají se naprosto rozdílně. On trpí důstojně, zatímco jí se důstojnosti nedostává. Připomíná mu zmoklou slepici. Nuria Solisová souhlasně kývne a odpluje do říše svých myšlenek. Vzdálená, lhostejná, bez života. Nic už ji nezajímá. Přestala se radovat. Byl by jí rád poznal předtím, než ztratila dceru a chuť k životu. Nejistota ji připravila o rozum.

Nuria Solisová je zticha a neklidně se vrtí na židli. Je zřejmé, že jí něco chybí. Měl byste si promluvit s mým manželem, vyhrkne znenadání. Ten má hlavu na svém místě, připouští. Komisař Lozano si myslí to samé, ale uznává, že by od něj bylo nezdvořilé to přiznat vzhledem k tomu, že je stejně tak plnohodnotnou účastníkem vyšetřování jako její manžel. Mezitím se ovšem Nuria zvedla, vzala ze stolu mobil a vytočila číslo.

Pepe? vykřikne prosebně. Zatímco ho poslouchá, výraz jejího obličeje se mění. Ne, promiň, vím, že pracuješ, ale přišel komisař Lozano. Na pár vteřin se celá roztřesená odmlčí, a když znova promluví, hlas se jí chvěje a je to stejné rozechvění, s jakým čelí té nepochopitelné prázdnotě způsobené ztrátou blízkého člověka. Ne, o Bárbaře nemáme žádné novinky, vysvětluje. Ale chtěl se s tebou rozloučit, zítra odchází do důchodu. Dobře, zakončí hovor poté, co jí něco dlouze vysvětloval. Svaly v obličeji se jí uvolnily, asi proto, že dokázal nelézt řešením problému, který ona sama nebyla schopna rozuzlit. Zavěsí se svitem v očích a úlevou, že se mohla zbavit toho nečekaného břemene. Říká, že se za vámi zastaví osobně. Komisař ví, že to opravdu udělá, je to iniciativní člověk s pořádkem v diáři. Prodává šperky. Ví, jak se starat o zákazníky a jak si zorganizovat čas. Přestože neustále cestuje, věnuje se i rodině a umí si na svoji ženu a děti najít čas. Dokonce se postaral i o psa, který musel z domu, protože jim příliš připomínal Bárbaru. Je to energický muž plný života, který kvůli svojí dceři pořádal demonstrace, stál vždy v první řadě, s transparentem v rukou, neúnavný. Zvedne se. Není důvod návštěvu prodlužovat. Všechno už bylo řečeno a Nuria Solisová mu dokonce ani nenabídla kávu. Zlá chvilka už pominula, oddychl si. V tichosti kráčejí ke dveřím, když se Nuria najednou, ještě než je otevře, zastaví, vrhne se k policistovi a obejmě ho. Komisař Lozano neví, jak reagovat, a strne v nemotorné póze. Zakrátko na

to se ale nechá unést emocemi, obejmě ji a přitom ji zahrne svou hřejivou lidskostí. Je křehká jako panenka. Rozbitá panenka. Takto zůstanou, jeden objímá druhého, spojení loučením, které k ničemu nevede. Díky, zašeptá Nuria Solisová. Oddálí se od něj a na prsou mu zanechá teplo, které rozpustilo hořkost jeho selhání. Jednoduše mu projevila vděk, který policisté nikdy neočekávají, ale vždy po něm touží. Pochopila, kolik úsilí ho stála cesta k nim domů, aby se rozloučil. Ví, že ani on nechce opustit Bárbaru, předat ji dalším, kteří sice budou se vzpomínkou na ni zacházet nadšeně, ale bez špetky ohleduplnosti.

V přivřených dveřích se na něj mezi slzami usměje a on na chvíli pocítí, že dříve býval její úsměv zářivý a svěží, stejně jako ten Bárbaru na fotografii, kterou viděl již tolikrát.

2. Nuria Solíssová

Nuria bloudí po bytě jako bez duše. Návštěva komisaře Lozana ji znepokojila. Ne, říká si, není třeba hledat výmluvy. Už dlouho žije ve strachu, který se někdy vyostří natolik, že má pocit, jako by to byl nůž, jenž se jí zarývá do kůže. Stejně jako teď, kdy ji připravil o dech a donutil, aby otevřela dveře Bárbařina pokoje. Je netknutý, vypadá úplně stejně, jako ho před čtyřmi lety nechala. Je to jediná místnost v bytě, kterou pravidelně uklízí, jako by byla posvátná. Z políček utře prach, zamete podlahu a přejede hadrem po stole. Dřív se tam zavírala, aby mohla o samotě pít. Ona, láhev brandy Torres 10 a vůně Bárbařina parfému. Obklopena jejími fotkami, knihami, hračkami z dětství. Vycházela odtamtud neklidná a trvalo jí celé týdny, než opět zvedla hlavu. Nezvládáš to, říkal jí Pepe. A přestože s ním na začátku nesouhlasila, musela si to nakonec přiznat. Nechala se unášet vlnami ničivé sebelítosti. Přesně tak popsal její stav psychiatr. A napsal jí prášky. Prášky na to, aby ráno vstala, aby se pohybovala, prášky na spaní, prášky na život. Domnívala se, že jich je moc, že ji připravovaly o vztek a dusily její křik. Ale také mazaly její bolest. Její život byl kvůli nim vlašný jako vodní lázeň, ale když na ně úmyslně zapomněla, Pepe jí nadával a přinutil ji, aby si je vzala. Jsi nemocná, smíř se s tím.

Ted' přežívá jen díky práškům, na žal už nepije a nepřemýšlí tak často o sebevraždě.

Ale v pořádku není. Už nikdy nebude. Tíhu svých povinností ovšem snáší. Po šesti měsících na neschopence se vrátila do práce. Pracuje jako sestřička, dělá noční směny v nedaleké nemocnici. Nemůžeš toho nechat, radil jí Pepe, máš to kousek od domova, práce tě rozptýlí. Jí je to jedno, alespoň netrpí nespavostí ani nemusí bojovat s nekonečnými nočními hodinami a poslouchat přitom tikání budíku a Pepeho chrápání. Skoro nespí. Když se vrátí domů, vzbudí dvojčata, připraví jim snídani a pošle je do školy. Potom si lehne do postele a předstírá, že odpočívá, ale není schopná vypnout. Podřimuje, zavře oči, ale za chvíli je zase otevře. Divoce jí buší srdce, bije si, jak se mu zachce. V noci není v nemocnici moc práce. Přemístili ji na oddělení gynekologie a její kolegyně jí, s pochopením a solidaritou, vyprávějí vtipy, slaví narozeniny se sladkostmi a sklenkou sektu a mateřským objímáním se snaží zahnat její smutek. Objekt jí dodávají sílu a občas se v této společnosti cítí jako dřív, jako silná, praktická a rozhodná žena. Žena, která by to mohla dotáhnout daleko, kdyby bývala dokázala rozplést klubko svých snů a natáhnout to vlákno, na němž se nacházela její touha po

bydlení na venkově, po koupi dodávky a cestování po celém světě nebo dokončení studia medicíny, kterého nechala, když se narodila Bárbara. Nuria totiž předtím přímo bažila po ambiciózních cílech, které ale spolu s mateřstvím pomalu bledly a nakonec se v rámci katastrofy spojené se zmizením dcery rozplynuly úplně. Dřív byla zodpovědná, měla dobrou pověst a spoustu plusových bodů, aby se na oddělení mohla stát vrchní sestrou. Vůle, díky níž jako mladá chodila po horách, lezla po stěně a sjížděla alpské sjezdovky a díky které z ní čišela energie, je teď už jen mlhavou vzpomínkou, jež se jí vrací při prohlížení dávných fotografií, co vypadají, že patří někomu jinému, mladé, veselé a odvážné studentce medicíny, dívce, do které se Pepe zamiloval. Teď už se nefotí. Nechce vidět obraz ženy, kterou objektiv zachytí. Práce je vysilující a občas jí dokonce dovolí na Bárbaru zapomenout. Najdou se momenty, v nichž naléhavý boj o lidský život na chvíli zažene její vlastní agónii. Viděla řezání prsou, odstraňování dělohy, operace vejcovodů a vaječníků a také viděla umírat mladé dívky. A přesně v těchto okamžicích si uvědomuje, že existují stejná utrpení, jako je to její, nebo že se mu alespoň můžou rovnat. Ale jenom na chvíli. Hned, jak se vrátí domů, opět ztrácí půdu pod nohama. Není nic horšího než žít v nejistotě, naříká. Živí mrtvé pohřbí a pak truchlí. Nosí jim na hrob květiny a navštěvují je na Dušičky. Ale ona neví, jestli je Bárbara živá, nebo mrtvá. Neví, jestli ji má oplakávat a držet smutek, nebo v sobě živit plamínek naděje. A tahle nejistota, ten neustálý pocit jako na houpačce, ji neuvěřitelně vyčerpává. Má ale svoji hrdost a rozhodně nestojí o to, aby ji někdo litoval. Nenávidí soucit, a proto nechodí ani do obchodů. Jenom z nemocnice domů. Na půdu školy, do které chodí dvojčata, stejné školy, kam dvanáct let chodila Bárbara, už nevstoupila. Nechce s nikým mluvit a především se nechce dívat na matky v doprovodu svých dcer. Když šla jednou jedinkrát s Pepem nakupovat, viděla matky s dcerami úplně všude, chovala se jako posedlá. Jak si vybírají boty, koukají na náušnice, zkouší si tričko, smějí se ve frontě na maso. Bylo to jako rána pěstí do žaludku. Já nemůžu, nebudu moct, už nikdy nebudu moct! Bárbara je pryč! opakovala v autě a celá se třásla pláčem v hysterickém záchvatu. Nakonec jí Pepe vrazil facku. Už se tam nikdy nevrátím, přísahala si.

Pepe ji toho ušetřil. Vzal si na starost týdenní nákupy, procházky se psem, odpovědnost za chod domácnosti. Ze začátku Nuria neustále narážela na Bárbarina psa, jak čenichá sem a tam po bytě a naříkavě štěká před prázdným pokojem. Odved' ho, prosím, zoufale žádala svého manžela. A tak ho Pepe naložil do auta a odvezl do domu v pohoří Montseny. Je mu hrozně vděčná, že nad tím nemusí přemýšlet. Už si odvykla

přemýšlet, rozhodovat, vybírat. Prostě dělá, co se jí řekne. Nemůže rozhodovat a je s tím smířená. Ale Elisabeth, její sestra, to ještě nepochopila. To si neuvědomuješ, že jsi taková dřív nebyvala? říkala jí. Reaguj nějak prosím, křič, prašti do zdi, udělej něco. Nuria Solíssová často přemýšlí o tom, že se Elisabeth chová jako malá. Upnula se na vzpomínky z dětství a odmítá přijmout jakékoli změny. Nepřijala její manželství ani mateřství, protože to přináší omezení, omezení značící vyspělost. Myslela si, že bude stále neúnavně hopsat po horách jako nějaká bláznivá koza. Elisabeth by si přála, aby její starší sestra zůstala stále stejná, byla tou, která se nebojí tmy, zpívá jí písničky a v noci ji drží za ruku. Nesmířila se s její netečností. Musíš být nezávislá, trvala na svém. Proč nezávislá? ptala se. Proč bych měla být nezávislá, když už po ničem netoužím? Aktivní lidé nikdy nepochopí, když to ostatní vzdají. Jsou na obtíž. Její švagr Iñaki ji už tři roky po sobě zve na plachetnici. Moře ti udělá dobře, vítr a koupání tě přivedou k životu. Je to Bask plný energie a bez moře nemůže žít. Ale jí je to jedno, stejně jako spousty a spousty dalších věcí. Potřebuješ dovolenou, naléhá na ni Iñaki, když jí volá. K čemu dovolenou? To nevidí, že pro ni je jeden den jako druhý? Všechny jsou pro ni za trest, ať už je tráví kdekoli. Je doživotně odsouzená k tomu, aby trpěla. Kdyby alespoň šlo zjistit, jestli je Bárbara živá, nebo mrtvá, mohla by se zbavit té smyčky okolo hrudníku, která ji občas dusí. Kde je? Žije? Nežije? Jak by na ni měla myslet? Jako na živou, nebo na mrtvou?

Jsou dny, kdy ji Bárbarařina mrtvola pronásleduje jako opakující se noční můra. Jsou dny, kdy se jí zdá, jak se směje a nos má špinavý od čokoládové a vanilkové zmrzliny. Ale jindy, a to častěji, má dojem, že někde o samotě trpí a to ji pak trýzní její vlastní neschopnost.

Když byla Bárbara malá, byla to její holčička. Moje holčičko, šeptala jí do ouška, když spala a cucala si palec. Chodily všude spolu. Přilepila se na mě mátová žvýkačka, žertovala s kamarádkami. Podívejte, jmenuje se Bárbara. Já nejsem mátová žvýkačka, jsem jahodová holčička, uraženě protestovala. Živá, bystrá, chytrá. S těmito přídavnými jmény vyrostla. Mluvit začala velmi brzy a žvatlala úplně o všem. Někdy ji ve výtazích nebo na lékařských prohlídkách uváděla do rozpaků. Podívej, mami, ta paní se barví. No... jasně že jo, já se taky barvím. Jo, ale ona je špatně nabarvená a jsou jí vidět odrosty, a tobě ne.

Během večerí vyprávěla s potlačovaným smíchem spoustu historek, které se ještě znásobily s příchodem dvojčat. Když se narodila, byly Bárbaře čtyři. Přišla je navštívit do nemocnice a ona jí je celá nadšená ukázala. Jé, to jsou ale krásné hračky!

Bárbara je obezřetně pozorovala, pak na ně z povinnosti udělala pár opiček, otevřela dveře skříně a s vážností řekla: Teď je můžeme uložit a ráno si s nimi zase budu chvíli hrát.

Ráda by si Bárbařino dětství užila víc, ale uběhlo příliš rychle a Nurii přitom visela na krku dvojčata, která lezla neustále někde po zemi, a ji z toho věčného sklánění se bolela záda. A tak se Bárbara spojila s Pepem. Ten ji lechtal, koupal a bral do parku. Rozuměli si tak dobře, že jim do toho raději nezasahovala. Když konečně zvedla hlavu, vypadala už Bárbara jako žena a Pepe se začal rozčilovat nad tím, že začíná být neposlušná. Ve dvanácti se z Bárbary stala vysoká drzá holka, která se nebála nikoho a ničeho. Pepe ji neměl pod kontrolou a byl jí pro srandu. Začaly se objevovat neshody v názorech na výchovu. Pepe se snažil její provokativní chování potlačit, ale ona ho dráždila ještě víc. Nedokázal jí stanovit meze. Neuměl jí říct ne ani se doopravdy naštvat, protože se pod fousy vždy pousmál nad její odvahou. Nedokázal předvídat nebezpečí dalšího vývoje. Ve dvanácti letech Bárbaře patřil celý svět, a i když jí to tak přišlo v pořádku, Pepemu se to očividně tolik nezamlouvalo. Ta holka příští rok do Bilbaa nepojede, rázně rozhodl, když se Bárbara jednoho roku vrátila ze severu. Byla to ta nejkausavější a nejhorší hádka, která proběhla předtím, než se to všechno stalo. Bárbara trávila každý červenec s její sestrou a švagrem. Brali ji na pláž, učili ji plachtit, potápět se a surfovat. Iňaki a Elisabeth, kteří byli mladší a tolerantnější, ji nechávali chodit pozdě spát, chodili se koupat na nuda pláž a dělali další věci, které Pepe neschvaloval, zatímco se ho ona, nejspíš tolerantnější, snažila obměkčit. Hádala se s ním a hádala, ale Pepe se prostě zatvrdil a Bárbara už na prázdniny na sever nejela.

Často na toto nepříjemné a temné období myslela. Nejraději by zapomněla na to, co jí jednou řekla Elisabeth, možná to nemyslela zle, ale stal se z toho důvod k sesterské hádce. Byla naštvaná dva měsíce, odmítala s ní mluvit a telefonovat. Nikdy to nikomu neřekla. Bolelo to natolik, že nesebrala síly ani k tomu, aby si o tom promluvila s komisařem Lozanem. Nechtěla, aby strkal nos do jejich soukromých záležitostí, ani aby veřejně pral její špinavé prádlo. Prádlo se pere doma, tvrdila moudře její babička. Možná odsunula Elisabethinu sarkastickou poznámku do pozadí i proto, že tomu nikdy neuvěřila, nebo proto, že se tím pošpinil obraz jejího švagra Iňakiho, kterému do té doby naprosto důvěřovala, a přestože to zkoušela sebevíc, nedokázala ho už od té chvíle pokládat za stejně tak poctivého a čestného jako dřív.

Proč nic neřekla?

Ze strachu. Protože Pepe by definitivně přerušil všechny styky s její rodinou. Nuria se rozhodla vyrovnat se se svým trápením sama a zavírala před tím oči. A tak začala švindlovat. Aby se vyhnula problémům, raději mlčela a předstírala přecitlivělost. Vždy ji dokázalo obměkčit, když se Bárbaře, vystrašené disciplínou, kterou se její otec snažil zavést, kutálely slané slzy dolů po tvářích. Neříkej to tátovi, prosím, prosím. Zlobil by se. Jejich spiklenecké podvody začaly zatajováním známek, trajdáním s kamarádkami a křiklavým oblečením. Avšak tyto záležitosti, které se ze začátku jevily jako nedůležité, jejich malé lži, s lety rostly. Stejně jako Bárbara.

V patnácti letech vedla Bárbara dvojí život, chráněna jejími alibi. A tak bylo stále těžší a těžší skrývat tajemství. Jako když na její posteli našla antikoncepci, jen tak pohozenou, celému světu na očích, a tak si s Bárbarou promluvila o sexu a sexuálně přenosných nemocích jako žena se ženou a donutila ji slíbit, že bude používat bezpečnější ochranu. Bárbara ji vyslechla, ale pak se vymlouvala, když s ní chtěla jít ke gynekologovi. Jak by se asi zachovala jiná matka v této situaci? ptala se. V jejím případě zvítězil pragmatismus na úkor morálky. Možná že morálku postrádá, říkala si občas. Buď opatrná, nabádala ji tenkrát. A nezeptala se jí ani s kým, ani kde, ani jak. Věděla, že flirtovala s Martínem Borrásem z turistického oddílu. Volali si, vídali se a občas je špehovala z okna, když ji přijel vyzvednout na motorce. Přišel jí pro Bárbaru moc starý. Byl blondatý, hbitý a drzý. Víc toho nevěděla, dávala raději přednost mlčení. Nebo se spíš bála. Když se moc vyptávala, Bárbara se před ní uzavřela. Co se týče Pepeho, bylo lepší se o tomto tématu nezmiňovat, vyvádělo ho to z míry. Stála mezi nimi dvěma a bála se jich. Ano. Měla strach a navíc dceru svým způsobem podněcovala, protože před Pepem jistě věci zatajovala. Přišly jí přirozené, pro dívku typické. Možná ne pro patnáctiletou dívku, ale Bárbara vypadala mnohem starší a doba se změnila. Nebylo zapotřebí lpět na číslech, přemýšlela Nuria, zatímco se dívala do zrcadla své vlastní dcery. Nemá cenu přízemně ohraničovat čísla dívčí svobodu nebo dobu prvních sexuálních zkušeností. Puberta se urychluje. Lékaři i profesoři to říkají v novinách a ona nevidí nic špatného na tom se zamilovat a užívat si nových zkušeností. Možná že se nechala unést nostalgií nebo hloupostí, ale byla pevně přesvědčená o tom, že život trvá dva dny a že Bárbara měla právo žít.

Spletla si přání s výchovou. Děti se nemohou vychovávat v absolutní toleranci, vyčítal jí psychiatr, když jí vysvětloval její opakované chyby. Její úsudek se nedá považovat za výchovný prostředek. Rodiče musí stanovit nějaké meze.

A ona je stanovit nedokázala.

A teď, o čtyři roky později, se Nuria viní z toho, že Bárbaru poslala přímo do Martínovy náruče, že lhala Pepemu, když tvrdila, že se Bárbara po večerech učí s kamarádkou u ní doma, že se uvolila krýt její setkání, její noční vycházky. Chtěla by vrátit čas. Aby mohlo být všechno jako dřív. Kdy dřív? Možná když se s Pepem milovali. Protože ze začátku se opravdu milovali. Když se poznali, když se narychlo spěšně brali, když se narodila Bárbara. Chtěla by se vrátit zpátky, dostat druhou šanci a vychovat Bárbaru pevnou rukou, zodpovědně a rozhodně.

Ale to je jen přelud.

Bárbara se nikdy nevrátí a ona už nikdy nedostane odpovědi na všechna ta proč, kterými začínají její otázky.

3. Bárbara Molinová

Najednou jsem dostala nápad a schovala mu mobil. Bylo to instinktivní. Když jsem si všimla, že ho zapomněl na posteli, rychle jsem si na něj sedla, předstírala jsem, že se nic nestalo, a mluvila dál jakoby nic. Srdce mi zrychleně tlouklo, zdálo se mi nemožné, že by to neslyšel. Buch, buch, buch, splašeně bilo, až mi málem vyskočilo z hrudi. Ale nepohnula jsem se ani o milimetr. Teď se mě zeptá, kde má mobil, neustále jsem si opakovala, a já budu předstírat, že ho hledám, zvednu se a řeknu: Jéje! Vypadl ti!

Ale nakonec jsem se nemusela nijak přetvařovat, protože měl strašně práce a musel rychle vypadnout. Pospíchám, řekl mi. A nejspíš to byla pravda, jelikož neodnesl špinavé oblečení a odpadky jako obvykle.

Jakmile se za ním zavřely dveře, nevrhla jsem se na jídlo, neprohrabávala oblečení, nečetla si názvy knížek, ani nekontrolovala, jestli mi nezapomněl přinést tužidlo na vlasy, o které jsem ho žádala. Dychtivě jsem, celá vyklepaná, skočila po mobilu. Co když se rozhodne vrátit brzy? napadlo mě. S vyděšeným výrazem jsem mobil rychle schovala pod polštář a čekala, než jsem zaslechla zvuk motoru odjíždějícího auta. Pak jsem se zhluboka nadechla, odsunula polštář a jako u vytržení jsem ho pozorovala, neodvažovala jsem se ho dotknout a přitom se mi ruce třáslly stejně, jako když jsem v sedmi letech dostala k Vánocům panenku Barbie. Velmi opatrně jsem vzala mobil do ruky. Černá Nokia s rádiem a fotoaparátem, zapnutá. Ale, ale... nervózně jsem telefon svírala oběma rukama a přecházela z jednoho rohu do druhého se srdcem až v krku, neodvažovala se ani nadechnout a čekala na to, až v nějakou chvíli zahlédnu čárku. Teď, možná tady, doufala jsem. Ale bylo to marné. Ale ne, to snad není možné! Není tady signál!

Hned nato si uvědomím, že nebudu moct nikomu zavolat.

To snad ne, to snad ne, to snad ne!

Nevím, jestli jsem křičela, nebo si to jenom myslela. Je to fuk, protože mě stejně nemůže nikdo slyšet. Nacházím se ve sklepě o patnácti metrech čtverečních bez oken, vykopaném v základech domu uprostřed polí. Starý vinný sklípek s kamennými zdmi, zvukově izolovaný korkem, s pancéřovými dveřmi a stálou teplotou patnáct stupňů. Možná to byl dokonalý prostor pro skladování vín, ale teď se stal mou hrobkou. Žádní sousedi v okolí. Zmizela jsem beze svědků, beze stop. Pohltila mě zem a nikdo neví, že jsem živá.

Nebylo snadné smířit se s myšlenkou, že venku, mimo tohle vězení, mezitím uplynuly čtyři roky beze mě. Ze začátku jsem křičela, až jsem úplně ochraptěla, a když už mě bolely hlasivky, bouchala jsem do dveří pěstí, jedna rána za druhou. Vždycky jsem se zranila, až mi krvácely klouby a ruce mi celé otekly, zmodraly a pokryly se strupy. Bolest byla nesnesitelná a já brečela, dokud mi nedošly slzy. I přesto mě ale nikdo z téhle díry nevytáhl a dny padaly jeden za druhým jako gilotina, která utínala mou naději.

Je dost těžké si připustit, že jsem zůstala sama, ale vím, že teď už na mě každý zapomněl. Bárbara? Jaká Bárbara? Odporně sobecký svět mi nevěnoval žádnou pozornost a vyhodil mě do koše s odpady.

Možná to takhle bez signálu bude lepší, utěšuju se. Koneckonců stejně bych neměla komu zavolat. Rodině? Jenom z toho pomyšlení se mi klepou kolena a mám mlhu před očima. Nejsem schopná polykat. Vyschlo mi v puse a překáží mi nateklý jazyk, obrovský, příliš velký na to, aby okolo něj mohl projít vzduch.

Ne, rodině ne, říkám si. I kdybych se odsud dostala, nemohla bych se jim podívat do očí. Nebyla bych schopná je obejmout a políbit. Neměla bych odvalu jim říct, že je mám ráda. Tisíckrát mi opakoval, že by mi neprominuli, že by mě s ním hodili do jednoho pytle, že kdyby věděli o všem, co se stalo, byli by radši, kdybych byla mrtvá. Nemám žádnou rodinu a ani ji nikdy mít nebudu. Kdyby věděli, kdo teď jsem a co jsem provedla, styděli by se za mě a otočili by se ke mně zády.

Pomalů dýchám a cítím bolest na hrudi. Ostře mě píchá mezi žebry, přerušovaně, prudce. Cítila jsem to vždy, když jsem zvažovala možnosti útěku. Třeba tehdy, když jsem se snažila vykopat tunel – jednoho dne jsem zaslechla jeho kroky a bláhově jsem se snažila zakrýt díru polštářem. Nebo když jsem si spočítala vzdálenost, která mě dělila od kapsy jeho džínů, kde nosil klíče, které jsem mu v nestřeženém okamžiku vzala. V obou případech jsem cítila stejné, úzkostné píchání mezi žebry. Bylo to na mně vidět. Byla jsem bledá a měla kruhy pod očima. Nechceš mě nějak oblafnout? A já zbledla ještě víc a on věděl, že není daleko od pravdy. Bedlivě mě pozoroval, nespouštěl ze mě oči, až nakonec zvedl ten polštář nebo mě donutil otevřít ruku s klíči. Podívej, jak jsi pitomá! říkal předtím, než mě svázal. Zase jsi to všechno zkazila!

Proč jsem vzala ten zatracený mobil, když nemůžu nikomu zavolat? Jo, jsem fakt pitomá. Před ním nic neutajím. Je to hajzl, nevím, jak to dělá, ale ví všechno, vždycky to nějak vytuší, uhodne. Rentgenuje mi myšlenky. Chceš vědět, co by se stalo, kdyby tě našla policie? řekl mi jednou, když jsem dumala nad tím, jak utéct. Ty nevíš,

jaká je policie. Není to jako v seriálech. Jsou to ubožáci, kteří by s tebou jednali jako se zločincem. Donutili by tě se svléknout, aby tě mohli prohlédnout. Doktoři by na sobě měli roušku a rukavice a s odporem by ti strčili prsty do všech otvorů, jako bys snad měla AIDS. Nic neřeknou, ale je to na nich vidět. Vzali by ti krev, nechali by tě čůrat do skleničky, vyfotili by tě nahou a pověsili ty fotky na nástěnku, aby byly na očích celému světu. Pak by tě vyslýchali. Posadila by ses na židli proti pupkatému policejnímu vyšetřovateli, který by tě donutil popisovat každý choulostivý detail tvého života, jeden po druhém, pěkně od začátku, zatímco by se nimral v zubech párátkem. Všechno by to nahráli, nějaká sekretářka by to zapsala do počítače a za pár hodin by tvoje výpověď putovala z ruky do ruky a policajti by se při čtení lámali smíchy nad tím, jak jsi kadila do kýblu. Potom by bulvár otiskl tvoji fotku na obálce a čekal by tě dlouhý, stresující a medializovaný soud. Musela bys vypovídat před soudcem, který by ti nevěřil ani slovo. Myslíš, že by někdo věřil děvce, jako jsi ty? Došlo by jim, že ses zbláznila, a soudce by tvou výpověď považoval za donebevolající lež.

Vím, že mě chtěl zastrašit, ale taky vím, že měl trochu pravdu. Z policie a ze soudců mi vždycky naskakovala husí kůže, jsou tvrdí a necitelní. Nadechnu se a trochu mi spadne kámen ze srdce. Možná že bude lepší, když tu nebude signál a já nebudu moct nikomu zavolat. Nechci se stát součástí černé kroniky. Nechci se odsud dostat jen proto, aby si na mě na ulici všichni ukazovali, protože se moje fotka objevila v novinách, a aby mě s pokryteckou laskavostí zdravili a za pár minut pomlouvali ve frontě u kasy v supermarketu. Nechci vzbuzovat soucit ani posměch, nechci se dostat do řečí všech okolo, do perverzních snů mladých ani do chlípných představ starých. Nechci se neustále skrývat před *paparazzi*, kteří jsou schopní vyšplhat na střechu, spustit se z okna nebo se schovávat v koupelně jako krysy jenom proto, aby ulovili fotku. Proč nepřišli sem? Proč neměli koule na to, aby sestoupili do pekla a vytáhli mě z tohoto vězení?

Ne, říkám si, nejsem připravená odsud odejít. Řekli by, že je to moje vina, že už nejsem malá holka, co si cucá palec. Zaslouží si to, křičely by matky. Říkala si o to sama, je nezodpovědná, nebezpečná. Ne, nejsem nevinná. Nikdy jsem nebyla. Chtěla jsem to, napomáhala tomu, líbilo se mi to. A teď se neovládám, ztrácím hlavu a leze mi to na mozek. Co bych si se svobodou počala? Spálila bych se, jako vždycky. Venkovní svět mě děsí. Naučila jsem se žít v temnotě a sluneční svit bych nesnesla. Navíc jsem zrovna oslavila devatenácté narozeniny a ještě stále tomu nemůžu uvěřit.

Jsem ztracená. Už ani nevím, jak se devatenáctileté holky chovají. Nevím, jak mluví, jak si střihají vlasy, jak tancují ani jaké nosí oblečení.

Ne, to ne! Lžu sama sobě. Chci odsud vypadnout! Chci vidět slunce! Chci dýchat!

Do hajzlu.

Svezu se na zem jako pytel mouky, rukama si zakryju hlavu a zatnu zuby.

Proč? Proč jsem musela vzít ten mobil a všechno to zkazit? V jedné vteřině zbrklosti jsem zahodila tři roky odevzdanosti. Nikdy jsem si nedokázala představit, že by mi jedna vteřina mohla změnit život. Znovu pocit'uju vztek, nenávist a zoufalství a bojím se.

Nechci už trpět jako dřív. Jak se to dá vzít zpět?

Naučila jsem se přežívat, přizpůsobit se, udržovat se při životě a zapomenout na všechno ostatní. Když jsem přestala odporovat, začalo být všechno jednodušší. Vidiš, holčičko, jak je to snadné? Když budeš hodná, já budu taky. A pak byl laskavý. Přinesl mi víc jídla a udělal mi víc prostoru. Postavil záchod a sprchu, koupil mi zrcadlo, knihy a mp3 s hudbou a před pár lety mi daroval DVD přehrávač a nějaké filmy. Poslouchám U2 a Coldplay a dívám se na *Přátele*. Dělají mi společnost a hodiny pak utíkají rychleji. Zním z paměti všechny díly z prvních osmi řad a umírám touhou vidět další. Oni jsou taky zavření na place, stejně jako já.

Když jsem udělala, co po mně chtěl, a když už jsem přestala doufat, začal se ke mně chovat hezky. Mám tě moc rád, holčičko. Nechtěl jsem, aby to došlo tak daleko, ale donutilas mě k tomu. Je to na hovno pro oba. A když ho o něco požádám, přinese mi to. Sehnal mi žehličku na vlasy, depilační krém, a dokonce i červený lak na nehty. Střihá mi je sám, stejně jako vlasy, to jo. Nenechá mi žádný ostrý předmět, říká, že nechce, abych se zranila, ale možná má strach, že bych v nestřeženém okamžiku mohla zranit já jeho. I přes to všechno mám ale občas nenadálé nápady. Právě teď jsem to posrala tím, že jsem mu vzala mobil. Lituju toho. Strašně toho lituju! Neovládám se. To proto mi vzal zrcadlo, abych se nepořezala střepy. Už rok nevím, jak vypadá můj obličej. Tuším to, ale jen z toho, jak se můj profil odráží v umělohmotném talíři. Jediný, kdo se na mě dívá, je on, a tvrdí, že jsem moc hezká, že mám čistou bílou pleť a že nikdy nezestárnu, protože moji pokožku nemůže poškodit sluníčko ani znečištění.

Zaryju si nehty do dlaní a zatínám, zatínám a zatínám tak dlouho, až mi vytrysknou slzy.

Chci zestárnout, chci se potit, chci se smát, chci mluvit, chci kousat, chci si vzít do dlaně hrst písku a třít si jím kůži, vrhnout se do vody a vylézt z ní plná soli, jodu a slunce!

A teď, když jsem se s tím konečně smířila, ve mně najednou vybublá všečen ten skrytý vztek. Jako dřív. Byla jsem to vůbec já? Mohla jsem snad být natolik zdivočelá, že jsem se rozčilovala, kousala, plivala a kopala okolo sebe? Stálo mě tolik úsilí udělat za minulostí tlustou čáru a naučit se žít z minuty na minutu, ponořená v této ubíjející rutině. Bylo to pohodlné, upnout se na denní plán. Něco jako schoulit se u mamky v bříšku a nechat se kolébat. Každý den jsem se uvelebila v příjemné bublině, kde se nic nedělo a nic nemohlo narušit můj klid. Vstala jsem, chvíli jsem cvičila podle instrukcí, které mi přinesl, pak jsem se osprchovala, pustila jsem si hudbu, připravila si k snídani mléko a tousty s marmeládou a nakonec jsem si vzala učebnice a vrhla se na studium. Tenhle rok mi přinesl knihy, které porůznu sehnal, protože jsem ho o ně požádala. Učebnice biologie, dějepisu, jazyka a angličtiny. V tuhle chvíli jsem se klidně mohla přihlásit na testy FCE. Minulý měsíc mi přinesl jeden román v angličtině, *Koralínu* od Neila Gaimana, a řekl mi, že podle ní natočili fakt dobrý animovaný lm a že až vyjde na DVD, přinese mi ho. Matiku a fyziku mi bez velkého nadšení vysvětloval sám a já počítala příklady. Učení pro mě není nic těžkého. Umožňuje mi to myslet na něco jiného a přináší mi malá zadostiučinění. Když pochopím příklad, zapamatuju si nějaké datum nebo si přečtu knihu v angličtině, hned se cítím o něco líp, než když celé hodiny koukám do stropu. Ale o tom, proč se chci stále učit, jsem raději nepřemýšlela. Kdybych o všem pochybovala, zbláznila bych se. V poledne si v mikrovlnce ohřívám oběd, který mi nosí. Nenechává mě vařit, nedůvěřuje mi, ale v malé lednici si schovávám zbytky, jen tak pro jistotu. Dávám si stranou čtvrtku porce, vracím ji do krabičky a ukládám do ledničky. Jsem hubená, ale to mi starosti nedělá. Takhle vím, že kdyby nepřišel, pár dní bych přežila. A na to, že by za mnou nepřišel delší dobu, raději ani nemyslím.

Po jídle jsem si vždycky pouštěla *Přátele* a v tu chvíli jsem se tu cítila doma, jako bych bydlela s Joeym a Chandlerem, starala se o jejich kachnu a kuře, prožívala s Phoebe její těhotenství, když čekala trojčata, anebo si kousala nehty pokaždé, když se Ross s Rachel rozešli, když Joey přišel o práci nebo když Monica chtěla vyhrát nějakou sázku.

V půlce odpoledne jsem pokaždé půl hodiny posilovala s dvěma činkami, z nichž každá váží dvě kila. Dřív jsem vždy cvičila před zrcadlem, ale teď žádné nemám

a dost mě to štve. A taky jsem tančila. Tančila jsem se zavřenýma očima a představovala si, že jsem na nějaké noční diskotéce a piju pivo, které mi stoupá do hlavy, nohy mi mravenčí a já mám chuť se smát každé blbosti. K večeru jsem četla. Hodně jsem četla. Za ty roky jsem přečetla tolik knih, jako jiní lidé přečtou pravděpodobně za celý život. On nemá rád romány, říká, že dává přednost esejům, ale protože jsem je tak rychle hltala, půjčoval je v jedné knihovně naprosto bez rozmyslu. Jednou mi přinesl Dumase, podruhé Barbaru Kingsolverovou a jindy Orsona Scotta Carda. Četla jsem knihy romantické, historické, sci-fi, detektivky a nakonec jsem si u něj, vyčerpaná tím zmatkem, ale nadšená z nových objevů, začala objednávat různé tituly a autory. Nosil mi je ale nerad, rozčilovalo ho to, protože tím ztrácel příliš mnoho času, a tvrdil, že knihovnice se na něj dívá skrz prsty. A tak jsem to právě kvůli knihám podělala. Naprosto přesně si pamatuju tu chvíli, kdy jsem si zkazila šest měsíců života. Jednoho dne jsem si uvědomila, že knihy, které čtu, poté putují do dalších rukou, a napadlo mě nechat uvnitř vzkaz. No jasně! Bylo to tak jednoduché. Šlo o můj jediný kontakt s vnějším světem. Vybrala jsem si titul s názvem *Alí a Nino* od Kurbanda Saída, zábavnou a tragickou knihu o lásce a válce, kterou jsem jedním dechem přečetla třikrát. Myslela jsem, že člověk, který si vybere tuhle knihu, bude někdo jedinečný a pochopí, že můj vzkaz je myšlený vážně. Na náhodně vybrané stránce jsem ve čtyřech řádkách popsala, kdo jsem a že žádám o pomoc. Druhého dne zlostně otevřel dveře a hodil mi tu knihu na hlavu. Myslíš si, že jsem snad debilní? řval na mě vzteky bez sebe. Mlátil mě tak dlouho, až ho začala bolet ruka, a pak mě nechal o samotě potmě. Tři dny bez jídla, zbitá, zraněná, beze světla, bez hudby, bez *Přátel*. Zapomenutá v díře. Tenkrát jsem myslela, že mě nechá umřít. Ale čtvrtého dne se objevil, sednul si na postel a klidným hlasem mi vysvětlil, že mu není příjemné nechávat mě tady zavřenou, neustále mě muset hlídat a čekat, jestli ho náhodou nenaštvu. Říkal, že není žádný bachař a že už ho nebaví neustále mě kontrolovat. Že kdybych spolupracovala, všechno by bylo jednodušší. Odpověděla jsem, že jo. Neměla jsem jinou možnost a chtěla jsem žít.

Přestože jsem se snažila, šest měsíců mi nepřinesl žádnou knihu. To byly ty nejdelší a nejsmutnější měsíce. Poučila jsem se a až dodneška jsem byla poslušná. Radostně jsem každý den čekala na jeho návštěvu a tašky s oblečením a jídlem. Pokoj jsem se snažila udržovat v čistotě a každé ráno jsem se sprchovala, aby nemusel s odporem ohrnovat nos, když přijde do mého vězení. Nechtěla jsem mu dávat žádnou záminku k potrestání nebo soucitu. Pozorovat jeho úsměv, dívat se na něj, slyšet ho a dotýkat se ho mi dodávalo sílu. Není to nic složitého, holčičko. A možná měl pravdu.

Doopravdy není nic srovnatelného s poklidným životem, v němž od budoucnosti vůbec nic neočekáváte, užíváte si každého okamžiku, bez stresu, povinností, snů, přání, viny. Nekonečný kruh.

To byl ještě před pár minutami celý můj život, se kterým jsem se smířila. Najednou jsem si ale uvědomila, že jsem lhala sama sobě a že to nemá smysl.

Nemůžu z toho malého displeje spustit oči. Vím, že kdyby se objevila jen jediná čárka, všechno by mohlo být jinak, ale zatím stále nic. Mé hloupé přání mě dovedlo až k vlastní zkáze.

4. Salvador Lozano

Salvador Lozano dorazí do své kanceláře se špatným pocitem. Nejdříve si sundá kravatu a sako a vyhrne si rukávy u košile. Na stole na něj čekají krabice plné papírů. Je jich tolik, že je mu Toniho Suredy líto. Ne, není mu ho líto, závidí mu. Koneckonců se mu dostává toho, co jemu chybělo – času. Spousta času, všechnen čas světa. Bude mít času na rozdávání. Bude moct pročíst všechny spisy odpředu dozadu, vyřešit rozpracované případy, a dokonale se soustředit na práci, aniž by nad ním visel Damoklův meč v podobě odchodu do důchodu. Tonimu Suredovi čas nedochází. Nebude z neustálého odpočítávání dní pociťovat úzkost.

Návštěva paní Molinové ho ujistila v tom, že už je starý. Po téměř pětáctyřiceti letech ve službě je unavený a své místo by měl přenechat tomu nadšenému a nespolehlivému mladíkovi. Když se podívá na hodiny, usměje se. Tak strašně nespolehlivému. Ještě nepřišel a to už bylo poledne. Možná byl dlouho do noci venku, aby oslavil své povýšení. Možná že popíjel a miloval se se svojí dívkou, mladou blondátou holkou. Je odbarvená? Teď si není jistý, protože fotky mohou lhát a on mu ji ukázal jen v rychlosti. Pracuje jako učitelka matematiky na střední škole, chvástal se. Zatím se nevzali, ale už dva roky spolu žijí v bytě o 35 metrech čtverečních, který koupili ve čtvrti Raval. Představuje si, jak se k sobě lepí v kuchyni při přípravě makaronů, protože na tak malé ploše není možné udržovat si odstup. Určitě jsou strašně zamilovaní, jeden na druhém závislí, a touží po tom prožít spolu budoucnost, která jim otevírá dveře dokořán. Tak nadšení.

Ta doba, kdy byl stejný jako on, mu přijde jako včera. Když měl chuť vyřešit každý případ, byl připravený čelit jakékoli překážce, odhodlaný nezastavit se před žádným tajemstvím. Jeho příběh připomíná příběhy mnoha jiných. Policista z Cáceresu v Extremaduře, který se na konci šedesátých let přestěhoval s prázdnýma rukama do Barcelony. Ani nevěděl, že se v Katalánsku mluví katalánsky. Nevěděl vůbec nic a bylo mu to jedno, měl pocit, že se může naučit cokoli. A taky to udělal. Postavil se na vlastní nohy a oženil se s Katalánkou ze Sabadellu, která pracovala na poště a o Vánocích vařila katalánskou escudellu. Ale nespokojil se s pouhou prací pochůzkáře, který pobírá mizerný plat. Po nocích studoval, povýšil, a protože chtěl mít větší pravomoc, připojil se ke katalánskému policejnímu útvaru Mossos d'Esquadra a uspěl při výběrovém řízení na seržanta a komisaře. Nedali mu nic zadarmo, říká s hlavou hrdě vztyčenou. Jeho děti už jsou Katalánci. Nejmladší dcera provozuje vlastní kadeřnictví v Hospitaletu, a

dokonce už ho učinila dědečkem. Nejstarší syn vystudoval práva a otevřel si s kamarády advokátní kancelář ve čtvrti Les Corts. Fotky svých dětí má postavené na stole a hrdě je dává na odiv. Pro Santiagu, toho nejstaršího, má jistou slabost, protože šel na vysokou a mohl by se už napořád stát klukem z dobré čtvrti, z takové, jako je například Ensanche, kde bydlí Molinovi.

Dveře se otevrou a dovnitř vejde jeho nástupce, oblečený v tmavém tričku, džínách a značkových teniskách. Sluneční brýle si ještě nesundal. Možná že to viděl v nějakých detektivních seriálech a myslí si, že mu dodávají styl. Anebo se jen snaží skrýt, že šel včera večer pařit. Co je? zeptá se ho srdečně. Chlapec se beze spěchu posadí a zívne. Omlouvám se, řekne, moc jsem toho nenaspal a potřebuju kafe. Salvador Lozano si v duchu pográtuluje. Měl pravdu, ten kluk nezamhouřil oka. Už čtyřicet let se živí tím, že zkoumá lidské chování, a asi se to proměnilo v profesionální deformaci.

Zatímco jde Sureda s klidem obstarat dvě kávy, znovu a znovu si prochází Bárbařin spis, který si nechal na poslední den, protože ho ze všech případů trápí nejvíc. Občas ho jeho dohady dovedly k názoru, že by ta dívka mohla ležet někde na dně skládky, nebo si představoval, jak její tělo pluje někde v kanále nebo se nachází v opuštěných kufrech na pláži rozřezané na kusy.

Komisař Lozano pozoruje, jak mladík malými doušky usrkává kávu a jak rychle fouká a zatíná zuby jako nějaké zvíře, když si spálí ještě příliš jemný jazyk. Podle způsobu, jakým drží propisku, hádá, že má chuť na cigaretu, ale že se dokáže ovládnout a nedat si ji. Najednou Toni Sureda ukáže na složku. Bárbara Molinová! vykřikne. Myslel jsem, že ten případ už je uzavřen. Salvador Lozano mu neodpoví hned. Neuzavře se, dokavad' ho nevyřešíme, a fakt mě strašně sere, že je otevřený a nedořešený. To si pak uvědomíš, že otevřený případ je to samé jako nezhojená rána, řekne úředním tónem. Snaží se o to, aby každá jeho věta byla ztělesněnou moudrostí, kterou nelze vyčíst ze žádného spisu, ale již se člověk naučí, když jedná s lidmi na ulici, poslouchá jejich trápení, soucítí s nimi či jim na pohřbech vyjadřuje soustrast. Pamatuješ si na ni, vid'? Mladá holka, která zmizela v pouhých patnácti letech. Sureda souhlasně přikývne. S jejími rodiči jsem ve styku, především teda s otcem, ten má hlavu na správném místě.

Ze začátku to vypadalo jako jednoduchý případ. Holka, která v patnácti letech uteče z domu, nechá tam dopis, v němž vysvětluje, že jde daleko a ať ji nehledají, a vezme si s sebou matčinu kreditní kartu. Po dvou dnech byla spatřena v Bilbao, kde

bydlí teta se strýcem. A dokonce se našli i svědci, kteří potvrdili, že tetu se strýcem, kteří byli akorát na dovolené, hledala. Ale pak se překvapivě všechno obrátí naruby. Zatímco ji příslušníci baskické policie spolu s jejím otcem hledali v Bilbau, zoufalá Bárbara za svítání volala domů z telefonní budky v Léridě. V budce jsou pak nalezeny jasné známky násilí, krev oběti a její kabelka. Jeden svědek si dokonce vzpomene, že viděl mladou ženu, kterou za sebou táhl nějaký muž, ale protože svítalo a byla mlha, nebyl schopný uvést další podrobnosti. V tu chvíli nabyl případ tragických rozměrů. Měli jsme dva podezřelé a spoustu stop. Tvrdě jsme pracovali, prohledali jsme mnoho oblastí, pročesali volná prostranství a skládky a měli jsme pod drobnohledem celé Katalánsko. Věnovali jsme tomu mnoho času a úsilí, ale nebyli jsme schopní přijít na nic jasného a průkazného. Kvůli nedostatku důkazů se nepodařilo obvinít žádného podezřelého a soudce vyšetřování odložil. Na nic nového se už potom nepřišlo.

Toni Sureda si protáhne ruce a předvede přitom své svaly. Každý den chodí alespoň na pár hodin do posilovny, měří si ho od oka Lozano, a taky do solárka. Podezřívá ho i z toho, že si holí nohy a hrudník. Tyhle věci ho udivují. Jednoho dne, když spolu v jednom baru popíjeli kávu, mu přiznal, že se předtím, než se stal policistou, živil jako prodejce petard a fitness trenér. Na Bárbaru si pamatuju naprosto jasně, rychle ho ujišťuje mladík. Vzpomínám si na její fotky, které visely v ulicích, na masové demonstrace, výpověď jejího otce, na zoufalá pátrání po všech těch telefonátech, které nepřinesly nic než falešné stopy. A dodává: Byl v tom zapleten jeden student z dobré rodiny a taky jeden profesor, že? Přesně tak, Martín Borrás a Jesús López, doplní ho Lozano. A co se stalo potom? zkoumavě se ptá novopečený budoucí komisař. Lozano má na jednu stranu radost, že se Sureda o případ Bárbaru stále zajímá, ale na druhou stranu ho to štve. Neexistuje nic horšího než předpojatý názor. A média se svými bulvárními sklony napáchala na tomto případu spoustu škody. Nikdy nenechával sledovat podezřelé. Vždy věřil tomu, že nastane chvíle, kdy udělají nějakou chybu, nebo že je prozradí sám jejich životní příběh. Když ještě studoval, četl po nocích *Zločin a trest*, a tudíž ví, že spojení mezi zločinem a chorobnou touhou vraha pochlubit se svým dílem je přesně tou strunou, na kterou je třeba hrát. Ale buď v tom nebyl dostatečně obratný, nebo byli podezřelí chytřejší. Kromě toho zde chybí konkrétní zločin, není tu žádné tělo, které by nám něco říkalo nebo cokoli vysvětlovalo, ani žádné místo, na které by se dalo vrátit. Mlha, která tu noc zahalovala Léridu, průběhem času ještě zhoustla. A jestli někdy věřil, že by ji mohl nějaký poryv větru rozfoukat, musí

si teď neochotně přiznat, že všechny stopy nenávratně zmizely. Žádný nezvratný důkaz o jejich propojení s Bárbařiným zmizením nikdy nepřišel.

Vyndá spisy obsahující údaje obou dvou. Díky němu jsou aktuální, a zatímco je podává Suredovi, odříkává z paměti: Martínu Borrásovi je v současnosti dvacet šest let. Žije s rodiči, otec je kardiovaskulární chirurg, matka řídí počítačovou firmu. Mají byt v ulici París, v soukromém vlastnictví, o velikosti dvě stě třicet metrů čtverečních. Prožil celkem tři milostné vztahy a nespočet víkendových flirtů. S žádnou dívkou nevydržel déle než čtyři měsíce. Vytrvalost nepatří mezi jeho hlavní ctnosti. Ani studium nedokončil. Tady máš jeho složku z druhého ročníku obchodního managementu, který studoval na vysoké škole ESADE. Katastrofa. Víím, že se kvůli tomu pohádal s rodiči a že nakonec dosáhl svého. Zanechal studií a jeho děda si ho najal k sobě do obchodu, a umožnil mu tak nic nedělat za naprosto neskutečných podmínek. Jako vedoucí prodeje v železářství dostává dva tisíce tři sta euro měsíčně za čtyřicet dva hodin měsíčně, k tomu služební mobil, auto a diety. Chodí tam, kdy chce, a každý měsíc za to dostává zapláceno, je to taková kamufláž na ospravedlnění jeho neschopnosti. Má dost peněz a rozhazuje je plnými doušky. Navíc teď vlastní vytuněný Seat Ibiza a byt rodičů v Rosasu používá jako hodinový hotel. Jezdí tam často, skoro každý víkend. V tuhle chvíli ho využívá jako jediný. Řídí nebezpečně, už mu vzali šest bodů za rychlost. Neustále rozhazuje, z jeho kreditní karty se jen kouří, kupuje oblečení, blbosti, drahé dárky, chodí na večeře do drahých restaurací, kamarády zve na drinky, neodpustí si žádný rozmar. K devatenáctému každého měsíce se jeho účet pohybuje v červených číslech. Ted' tomu bude osm měsíců, co způsobil povyk na jedné diskotéce ve čtvrti Puerto Olímpico. Byl opilý, nejspíš si šňupnul i kokainu a dal pěstí chlápku, který si chtěl zatancovat s jeho dívkou. Dozvěděl jsem se to příliš pozdě, až když ho rodinný advokát dostal z policejní stanice a zametl po skandálu stopy. Rodina se chová dost obezřetně a všechny průšvihy, které jejich syn natropí, dokáže velmi rychle zamést pod koberec. Toni Sureda najednou zvažní, vezme jeho spis do rukou a prohlíží si ho. Odkdy má auto? zeptá se najednou. Koupil si ho, když začal pracovat u dědy, teď to bude dva a půl roku, odpoví rychle Lozano, uspokojený zájmem, který Sureda projevuje. A měl jsi možnost si s některou z těch dívek promluvit? Lozano se při tom, jak se snaží si vzpomenout, drbe na hlavě. První z nich, Lauru Busquetsovou, jsem pozval na jídlo do restaurace Cal Pinxo v Barcelonetě. Nalil jsem jí sklenku bílého vína a ona mi bez skrupulí popsala, jak to spolu měli. Mluvila dost jasně. Řekněme, že šlo jen o sex, a to dost vášnivý. Na stupnici od jedné do desíti? usměje se šibalsky Sureda.

No, co se toho týče, tak získal asi dost vysoké hodnocení, pokračuje Lozano ve hře. Ale nic podezřelého. Nikdy ji neuhodil, nezneužil ani k ničemu nenutil. Do Rosasu ji bral na motorce, pak se vydali na nějaký večírek. Nebyla první ani poslední. A ona to věděla. Aha, takže profesionál. Sureda si povzdechne, možná s nostalgickou vzpomínkou na časy před matikářkou, kdy ještě pracoval jako fitness trenér. Budoucí komisař už se na ni dál neptá, a tak Lozano vytáhne spis dalšího podezřelého.

Nemusí se do něj ani dívat, zná ho z paměti. Jesús López, třicet devět let, možná ještě horší člověk než Martín Borrás. Sedm let se živil jako učitel dějepisu a společenských věd na stejné škole, kde studovala Bárbara, a během poprasku okolo jejího zmizení byl ze dne na den propuštěn. Nevím, jestli si vzpomínáš, že mu zrovna tou dobou chtěli založit spis kvůli jeho zvláštním vztahům se studentkami. Ale nikdo to neohlásil. Ano, jeho žena zažádala o rozvod a po tři roky ho nechala potit krev, aby se vůbec mohl vídat se svými dětmi. Nakonec teď živoří v rozpadající se garsonce poblíž Mercado de San Antonio, kde mu společnost dělá jen pes, živí se špatně placeným doučováním, občas supluje ve škole a navštěvuje psychiatra. Ale brát léky a trávit víkendy před televizí v zakoupeném bytě není žádný zločin.

Sureda se mračí nad oběma spisy, které drží v rukou. Ještě stále je sledujeme? zeptá se. Lozano si povzdechne. Už před časem nám došly peníze. Já sám jsem vynaložil hodiny úsilí, abych jejich spisy udržel aktuální, vysvětluje. Doopravdy jsem z celého srdce věřil, že udělají nějaký špatný krok a prozradí se a já je nakonec chytím; proto jsem je stále hlídal, i když už jsem na to neměl prostředky, tajně, během volných dnů o víkendu.

Toni Sureda na to nic neřekne, ale Lozanovi dojde, že není ochotný se věnovat sledování podezřelých na vlastní účet. Na to je příliš zaměstnaný svojí učitelkou matematiky, posilovnou a soláři. Kdyby mu bylo tolik, co Suredovi, nejspíš by se mu také nechtělo.

A co si myslíš ty? zeptá se ho náhle se zkoumavým pohledem. Co si myslím já? opakuje Lozano, aby získal trochu času, zaskočený chlapcovou přímočarostí. Jaké jsou argumenty pro a proti nim? Proč si stále myslíš, že vrahem je asi jeden z nich? Proč tomu věříš? Jsi už starý mazák a já nechápu, proč tak vytrvale věříš, že jeden z nich udělá chybný krok.

Lozano váhá, škrábe se na hlavě a přemýšlí. V žádném případě se nemůže urazit kvůli tomu starý, koneckonců starý opravdu je. Ale taky to není žádné vyznamenání, být starým mazákem. Nese to s sebou zkušenosti, to jo, intuici také, ale není v tom

žádný půvab ani zásluhy, jsou to jen nasčítaná léta. Snaží se na tu větu zapomenout a vysvětlit chlapci důvody, které ho vedly k tomu strkat nos do cizích záležitostí i mimo pracovní dobu. Martín Borrás je agresivní sobec, vyhrkne bez okolků. Mladík zvyklý dostat všechno, co chce. Rozmazlený jedináček s prachama a služkama, kterým stejně jako svým učitelům neuvěřitelně komplikoval život. Pro něj je svět jenom podnos plný cukroví, které může sníst všechno sám. Samozřejmě že všichni, co se okolo něj točí, musí být velmi vstřícní a musí mu být neustále k službám. Moc pije, měl nějaké psychické problémy a bere kokain. Je to lhář a za zády svých rodičů, kteří se rozhodli, že jeho výstřelky nebudou tolerovat, vede dvojí život. Ale k tomuhle všemu, co bohužel sdílí se spoustou dětí z dobrých rodin, existuje ještě jedna přitěžující okolnost, na jejímž základě si myslím, že by to mohl být on. Bárbara s ním odmítala mít sex a Martín Borrás by se mohl jakožto odmítnutý milenec proměnit v časovanou bombu. Sureda si celou dobu psal zběsile poznámky, vypadalo to skoro jako těsnopis. Nakonec zvedne oči a položí mu poslední otázku: Kdybys měl vybrat dvě přídavná jména, která by charakterizovala a objasňovala takovýto typ zločinu, která by to byla? Násilný a impulzivní, odpoví bez zaváhání Lozano, jenž díky tomu, jak se jeho zástupce o věc zajímá, najednou celý ožil. A učitel? plynne naváže chlapec. Lozano pohodí hlavou. Musím říct, že učitel byl u mě vždycky první na seznamu. Jeho profil je složitější, záhadnější a založený na zavádějících údajích. Působí jako respektovaný, vzdělaný a kultivovaný člověk s vybranými způsoby, ženou, dětmi, povoláním, hypotékou, schopností sebeobětování, zapálený pro práci a principy. Pouhá maska. Ukryvá v sobě tajného a zbabělého pedofila, který nikdy nebyl schopný opustit útočiště úctyhodnosti, jež mu poskytovalo jeho postavení. Zahrával si s mladými dívkami, u nichž hledal bezmezný obdiv a možná i něco víc, něco, co si ani on sám nedokázal přiznat. Zbabělcům a lhářům zásadně nedůvěřuju. Jesús López spadá do obou kategorií a ještě ke všemu je to chladný sexuální násilník.

Řekl to vztekle a s odporem. Nemohl se ubránit osobním pocitům, hanlivým výrazům ani otevřenému projevu nesouhlasu. Sureda po něm chtěl osobní a subjektivní dojem, a tak mu ho dal. Právě proto ho překvapuje chlad, který číší z chlapce, jenž si strčí propisku do pusy, jako by to byla cigareta, a prohlásí: Horší pocit mám z Martína Borráse. Řekne to bez zájmu a nekompromisně. A proč? zeptá se se zaujetím komisař. Protože je mladý a nevyspělý. Zvedne oči a podívá se na něj se zdrcující upřímností. My mladí víc chybujeme a vždycky si s sebou neseme něco, čeho litujeme. Lozano ztichne. Už je to strašně dlouho, co byl mladý, a úplně zapomněl, jakým

způsobem přemýšlel i jak se cítil. Mám hlad! vykřikne najednou Sureda a zvedne se. Dobře, necháme toho a půjdeme se najíst, navrhone Lozano, když se podívá na hodiny. Je tím typem člověka, který má své návyky a řád, obědvá vždy ve dvě. Ale Sureda se omluví. Už si domluvil sraz s kamarády ze školy. Omlouvám se, ale musím tě opustit, zamumlá, když pokládá spisy na stůl. Hned po jídle budu mít spoustu času, abych prostudoval Bárbařin případ, dodá. A zájem, který ještě před pár vteřinami projevoval, se úplně vytratí a nahradí ho touha spořádat talíř těstovin a nějaký dobrý steak. Sureda má nejspíš pravdu, vznětlivost je nejhorším nepřítelem mládí.

Lozano zůstane o samotě a je mu jasné, že Sureda nebude při obědě přemýšlet ani minutu o té dívce, o její rodině ani o podezřelých. Už je natolik zkušený, aby poznal, že jakmile Sureda vyjde ze dveří, věnuje laškovný úsměv sekretářce a poplácá Sebastiána po zádech. Možná že utrousí nějaký komentář k sobotnímu zápasu Barcelony a vysloví své obavy, zda vyhraje, nebo nevyhraje Ligu mistrů. Ale určitě nebude myslet na Bárbaru Molinovou.

Lozano se jde najíst do stejného podniku jako vždy. Koupili ho nějakí Čínani, kteří vaří i nadále ve středu gazpacho a ve čtvrtek paellu. Ze začátku mu bylo líto, že budou bistro vlastnit nějakí cizinci, ale teď už vtipkuje s Liu Shin o jejím zvláštním pojmenovávání jídel. Nakonec to docela vyhrál, ceny zůstaly stejné a obsluha není vlezlá. S přibývajícímí léty je stále nedůvěřivější. Dřív během jídla neustále něco vykládal. Teď obědvá sám, čte si přitom deník *Marca* a po očku sleduje televizní zprávy. Vyhovuje mu to více, protože se tímhle způsobem pomalu odpoutá od světa a nebude pro něj tak těžké s ním naráz přerušit kontakt. Kdo ví, jestli mladý a impulzivní Sureda dokáže jednoho dne vyřešit případ Bárbary Molinové.

A pak si položí otázku, v čem asi bude Sureda chybovat.

5. Bárbara Molinová

Dnes jsem neotevřela žádnou knihu, ani jsem si neohřála jídlo. Hodiny jsem trávila jen napjatým očekáváním u mobilu, s očima přilepenýma na malé obrazovce, s nadějí, že se stane zázrak a objeví se čárka signálu. Zoufale si přeju odsud vypadnout a konečně mám v ruce klíč, abych toho mohla dosáhnout, ale není to jednoduché. Už jsem asi tisíckrát prošla každý kout, ale nikde žádný signál. Vím, že tady je. Jednou mu tu telefon zazvonil, ale nemůžu si přesně vzpomenout na místo, kde se nacházel. Neúnavně pokračuji v hledání, nahoře a dole, zastavím se, zatřepu s ním, zvednu ho, položím ho na zem, obejdu s ním podél stěny všechna zákoutí, donekonečna procházím místnost křížem krážem. Najednou mám mžitky před očima, nohy mi zeslábnu a musím si sednout na zem.

Jsem mrtvá strachy. A co když se pletu? Jsem tam, kde jsem, protože jsem se jednou pokusila někomu zavolat. Pořád toho dne lituju. Bylo to v Léridě. Zastavili jsme, abychom našli nějakou otevřenou restauraci a nasnídali se. Bylo brzy ráno a on se musel vrátit do auta, protože tam zapomněl peněženku. Řekl mi, ať na něj chvíli počkám, ale jakmile mi zmizel z dohledu, utekla jsem mu. Neměla jsem mobil, protože mi ho zabavil, takže jsem se vydala hledat telefonní budku. Ztřeštěně jsem se rozběhla, vytahovala přitom peněženku a snažila se sbírat drobné, co mi padaly na zem, zatímco jsem utíkala a utíkala jako šílená. Budku jsem našla o dvě ulice dál. Ať není rozbitá, neustále jsem si opakovala, prosím, ať funguje, mumlala jsem, byl ze mě jen uzlíček nervů, když jsem se snažila třesoucími se prsty vytočit číslo domů. Vzala to máma, ale propadla hysterii a skoro mě nenechala nic říct. Kde jsi? křičela. Kam ses to poděla? Policie a táta tě hledají. A přesně v tu chvíli jsem zahlédla, jak se ke mně rozzuřeně blíží, a zmohla jsem se jen na: Pomoz mi, prosím! Na nic víc, protože drobné se zasekly a já jsem se, ochromená strachy, schoulila v rohu budky a rezignovaně očekávala trest. Praštil mě. Jednou, dvakrát, třikrát, čtyřikrát, nepřestával, a pokaždé, když jsem se hlavou uhodila o sklo, jeho vztek ještě vzrostl. Co jsi jim řekla? křičel a s námahou lapal po dechu. Komu jsi volala? Telefon se houpal na drátě jako nějaké kyvadlo a mně tekla krev z nosu. Strašně jsem krvácela, krev stříkala po celé budce, na oblečení, na kabelku. Přestaň! Přestaň! Fňukala jsem a přitom jsem se snažila chránit si rukama obličej. Potom mě popadl za ruku a vytáhl ven. Na ulici mi dal svůj kapesník, abych zastavila krvácení, a táhl mě za sebou jako psa. Ani jeden z nás si nevšiml, že tam zůstala moje kabelka, ležela opuštěná na zemi. Nikoho jsme nepotkali. Tou dobou

v ulicích Lérídy nikdo nebyl. Všichni spali. Kdybych někoho potkala, vrhla bych se mu k nohám a prosila ho o pomoc. Ale kvůli mlze a špatnému načasování jsme byli úplně osamocení a beze svědků a od této chvíle už nebylo návratu. Do prdele! zařval na dálnici, když s úlekem zjistil, že tam zůstala moje kabelka. Ty jsi fakt blbá!

Domů už volat nemůžu. Nechci znova volat mámě, která nebyla schopná jednat a nezabránila tomu, aby mě zavřel v týhle díře. Ale jiná čísla z paměti neznám. Jen číslo k Evě domů a to je vše. A pak mi v paměti vytane jako přívál čerstvého vzduchu obrázek Evy, z minulosti, z dětství, z lepších časů. Eva. Moje nejlepší kamarádka. Alespoň jsme tedy byly nejlepší kamarádky předtím, než se to stalo. Necítím k ní žádnou zášť. Už jsem zapomněla, jak jsme rozdílné.

Rozčílím se nad tím, jakou mám smůlu, a v záchvatu vzteku mobil zahodím, jako by mě páčil, a zavřu oči. Otevřu je, uvidím ho na zemi a vyděsím se, protože jsem ho možná rozbila. Proč jen jsem takový tele? Lezu k němu po čtyřech jako pes a pak se zastavím, abych ho sebrala. Zalapám po dechu. Rozsvítila se jedna čárka. Nemůžu se ani hnout a jen na ni zírám, jako by to byla fata morgána. Mám signál. Velmi slabý, ale mám. Ze strachu, abych o něj nepřišla, si netroufám na telefon šáhnout. Co budu dělat? Zavolám někomu? A co když přijde ve chvíli, kdy budu volat? A co když to udělal schválně a jen mě zkouší? Když to dopadne špatně, můžu přijít i o to málo, co mám. Všechny zapomenuté vzpomínky se mi najednou vrátí a hroživě se ke mně blíží jako nějaký rozzuřený duchové. Zůstanu ochromeně sedět u mobilu, nemůžu se rozhodnout, mohla bych přijít i o to málo, co mám, a jako zhypnotizovaná sleduju tu čárku, která mě spojuje se světem, čárku, jež poblikává a střídavě mi dává i bere naději. Komu zavolám?

Znovu pomyslím na Evu. Je jediná, jejíž číslo si pamatuju, jediný člověk, který mi přináší alespoň malou naději. Nemusela bych se setkat se svojí rodinou, nemusela bych vypovídat na policii. Utekla bych sama někam, kde by mě nikdo neznal. Eva by to jako správná kamarádka nikomu neřekla a pomohla by mi. Chtěla bych jí říct, kde jsem, chtěla bych se jí vyplakat na rameni a požádat ji, aby mě odsud dostala, aby mě odvedla někam hodně daleko. Ale neudělám to. Jednou, jednou jedinkrát, vyhrožoval mi. Jestli utečeš, zabiju celou rodinu, prohlásil. Byl by toho schopen? Nejspíš jo. Je to blázen. Je to nebezpečný blázen. I když možná že ne, možná je jediný, kdo mě dokáže milovat. Kdo jiný by mě mohl brát takovou, jaká jsem? On mě doopravdy zná, ví, co jsem ve skutečnosti zač. Nevím, co mám dělat. Nechal mi tu nákup. Nechal mi tu vodu a oblečení jako vždycky, je to rutina, kterou přerušil za ty čtyři roky jenom jednou.

Jednoho dne, teď to bude rok, přijel s taškou a oznámil mi, že tady zůstane celý týden, abychom oslavili moje osmnácté narozeniny. Přinesl mi překvapení. Letní šaty bez ramínek, s potiskem černých a fialových květů a s mašlí na zádech. Překvapilo mě, že se zavazují pod prsy, ale on mě ujistil, že je to teď v módě, mám si je vzít na sebe, je to prý určitě moje velikost. Když se usmál a zbožně na mě pohlédl, ucítila jsem šimrání, které připomínalo štěstí. Věděla jsem, že jestli to nepokazím, půjde všechno jako na drátkách, a tak jsem byla poslušná. Pozval mě, abych s ním povečeřela u stolu nahoře v domě. Dovolil mi použít koupelnu, prohlížet se v zrcadle, užívat si všech těch přípravků skrývajících se v šuplících, naložit se na několik hodin do vany a koukat se na televizi. Jednou v noci mě nechal jít ven. Ve tmě jsme kráčeli po opuštěných cestách, poslouchali zpěv cikád a pozorovali oblohu plnou hvězd. Pevně mi tiskl ruku, ale já jsem nechtěla utéct. Během toho týdne jsem mohla znovu cítit vůni sluncem vyhrátých borovic, šlapat po zemi bosýma nohama a vnímat závan jižního větru v svých vlasech.

Existují lidé, říkala jsem si, kteří nikdy nezakusili tyto drobné radosti. Cítila jsem se šťastná a poděkovala mu za tuto příležitost. Dřív jsem si nikdy neuvědomovala hodnotu procházky, radost z teplého vzduchu letní noci, potěšení z koupele nebo uspokojení z posezení u stolu při jedení bramborové tortilly. Když má někdo všeho dostatek, ničeho si neváží. I když jsem byla poměrně šťastná, nemohla jsem se dočkat, až zase uvidím slunce. Tři roky bez toho, abych zahlédla slunce. Pouze jsem ho tušila za škvírami ve stropě. Prosila jsem ho, brečela, přísahala, že neuteču, ale že bych znovu chtěla cítit na kůži sluneční paprsky. Nakonec souhlasil a jednou za svítání otevřel dveře, nechal mě nastoupit do auta, podal mi klobouk a brýle a řekl mi: Tak pojď, jedeme. Byl to jen okamžik, prchavý moment. Viděla jsem, jak vychází za horami, dovolila jsem, aby mi paprsky olizovaly ruce a hladily mě po tváři. Vykřikla jsem radostí a potom jsem zavřela oči, aby mnou mohlo prostoupit světlo a energie. Teplo tohoto pomíjivého slunce mě doprovázelo po týdny a měsíce. Kéž bych mohla vidět slunce jako toho jasného rána. Kéž bych mohla mluvit s Evou, i kdyby to mělo být jen jednou. Kéž bych ji mohla slyšet, jak se směje, jak křičí, já se počůráám, počůráám se smíchy. Jen to. Trochu čerstvého vzduchu, paprsek slunce, to stačí. Rozhodně přisunu ruku k telefonu, a aniž bych s ním pohnula, vytočím Evino číslo. Ať je doma, prosím, ať to vezme, žadoním, a nevím přitom, jestli si to říkám jen v duchu, nebo nahlas. Najednou se ozve nějaký hlas. Ano?... Haló?... Prosím? Tady Eva. Eva? Evo! To jsem já, Bárbara! křičím. To jsem já! Pomoz mi! Bárbaro? zeptá se vyděšeně Eva. Bárbaro? Kde jsi? Nedokážu se ovládnout, zvednu mobil z podlahy a instinktivně si ho přiložím

k uchu. Dostaň mě odsud! Ale na druhé straně už nikoho neslyším. Ne, to snad ne! Spojení se přerušilo. Čárka úplně zmizela.

Zase jsem ztratila signál. Zoufale se snažím položit telefon zpátky, kde byl, ale signál se neobjevuje. Zkousím to znovu a znovu. Třesou se mi ruce a dusím se. Chtěla bych brečet, ale už to neumím. Bylo to k ničemu! Nemohla jsem jí říct, kde se nacházím, ani ji požádat o pomoc. A co teď? Představím si ho, jak otevírá dveře, v přimhouřených očích má hrozivý výraz, jsou jako dvě nenávistné štěrby, které všechno vědí, všechno vidí a za všechno mě soudí. Možná že už to ví. A zabije mě.

V tu chvíli si uvědomím svoji chybu. Otevřela jsem Pandořinu skříňku.

6. Eva Carrascová

Eva zůstala zaraženě stát s telefonem v ruce, neschopná cokoliv udělat. Slyšela Bárbaru. Byl to Bárbařin hlas. Řekla jí: To jsem já, Bárbara. Ale to není možné, to si jen vysnila. Bárbara je mrtvá už čtyři roky. Ale stejně to musela být ona, je si jistá. Poznala její křik, její povzdech, ten vyrovnaný tón, kterým ji oslovila: Evo? Neřekla jí skoro nic, jen křičela o pomoc. Potom se spojení přerušilo a telefon ztichl. Zavěsí s nadějí, že Bárbara znovu zavolá, ale nic se neděje. A tak se rozhodne zkontrolovat, zda ten hovor opravdu proběhl, nebo si ho jen vybájila. Jo, je tady, před dvěma minutami. Číslo zůstalo uložené. Je to mobil. Zapiše si ho a zkusí na něj znovu zavolat, ale spadne do hlasové schránky a neutrální hlas jí oznámí, že mobil je buď vypnutý, nebo nedostupný. Posadí se a přemýšlí. Nebo se alespoň snaží přemýšlet, ale myšlenky jí bloudí všemi směry a motají se, až se jí z toho točí hlava. Smířit se s tím, že vám právě volala mrtvola, je dost těžké, pomyslí si vyčerpaně Eva. Měla by Bárbaru zařadit znovu mezi živé a to není nic lehkého. Její otec, policie, kamarádi, rodina, všichni ji považují za mrtvou. Jediný, kdo celou tu dobu zbytečně čekal, že se zase objeví, je její matka. Jenom ona, proto také zešílela. Teď by Bárbaře mělo být devatenáct, stejně jako jí. A jestli je naživu, tak kde je? Proč ji žádá o pomoc? Proč zmizela? Proč se nikdy nevrátila? Proč nic neřekla? Proč nechala celou svou rodinu a všechny kamarády trpět?

Podívá se na hodinky. Jsou tři a v pět má hodinu angličtiny. Zrovna dodělávala *homework* a ještě jí zbývají dvě cvičení. Otočí se na židli, neví, co má dělat. Je sama a přemýšlení jí dělá potíže.

Zněla vyděšeně. Křičela. Ten hovor bude určitě důležitý, možná i rozhodující. Snaží se jednat racionálně a utřídit si myšlenky. Předtím, než zmizela, volala matce, uvnitř v telefonní budce pak našli cákance krve a na zemi její kabelku, od té doby o ní nikdo neslyšel. Když si na to vzpomene, přeběhne jí mráz po zádech. Z krve se jí dělá špatně. Ve škole říkali, že ji rozřezali na kousky. Hernández, ten dobytek, přinesl do školy jednu nechutnou fotku, na které byla dívka rozřezaná na kousky, měla z toho pak spoustu nočních můr. Bárbara ji v nich navštěvovala bez ruky či bez nohy, tekla z ní krev a říkala: Chtělaš, abych zmizela, vid'? Tak se ti to povedlo. Probouzela se s řevem celá zmáčená potem. Policie, která jí strkala nos do života, na to skoro přišla. Dávali jí hrozně nepříjemné otázky a prověřovali ji, jako by to snad byla ona, kdo do své kamarádky zabodl nůž a zavraždil ji. Hádaly jste se, vid'? vyjeli na ni jednoho odpoledne. Bylo to druhé nebo třetí odpoledne, kdy probíhaly výsledky. A musela

přiznat, že jo, že se pohádaly, ale že Bárbaře nic neudělala. Policista se ani jednou nechoval mile. Neřekl jí, je mi to líto, vím, že to byla tvoje nejlepší kamarádka, a to, že zmizela, byl pěkný podraz, protože teď budeš muset žít po zbytek života s černým svědomím. Místo toho jí dal najevo, že je spolupachatelkou jejího zmizení a že mlčet znamená dopouštět se trestného činu. Salvador Lozano se jmenoval. Zahořklý člověk. Eva se snažila, seč mohla, aby mu vysvětlila, že byly s Bárbarou jedna ruka, ale on se ji snažil nachytat a nakonec uhodil hřebíček na hlavičku. Bylo to kvůli Martínu Borrásovi, že? Kdo mu to sakra napráskal? Měla chuť Carmen uškrtit, určitě to byla ona. Je blbá nebo co? Chtěla snad, aby ji zavřeli do vězení? Protože jestli hledali důvody, proč by se někdo chtěl Bárbary zbavit, tak měla perfektní motiv. Jo. Přála si, aby Bárbara zmizela a ona měla k Martínovi volnou cestu. Protože se Bárbara, její nejlepší kamarádka, zapletla s klukem, který se jí líbil. A to i přesto, že o tom věděla, nebo možná právě kvůli tomu. Ještě teď se jí zvedá žaludek, když si na to vzpomene. Ale to bylo v těch ztřeštěných, bouřlivých, dávno minulých časech, ve kterých si v noci přikrývala hlavu polštářem a kdy si přála, aby Bárbara zmizela pod zemí. Nevyřčené přání, které se změnilo ve skutečnost a které nikdy neprozradí. Nikdo se nikdy nedoví, že si přála, aby Bárbara zmizela. A nikdo se taky nedoví, že s Martínem Borrásem v posteli nakonec skončila. Zachvěje se. Byla to chyba. Pitomý trn, který jí uvízl pod kůží a jehož se chtěla zbavit, ale který jí nakonec do rány ještě přisypal sůl. V puse jí od té chvíle zůstala nepříjemná pachut' a pocit, že skončila na špatném místě se špatným člověkem. Jednalo se jen o vylití vzteku, o nevyspělou hloupost, způsobenou její uražeností. Martín Borrás se stal její první láskou a Bárbara jí ho ukradla. Bylo to její první romantické zklamání. Ale místo toho, aby se s tím smířila, přestala se bavit se svojí nejlepší kamarádkou, přála si, aby zmizela, a když se jí tohle tajné přání splnilo, pošpinila její památku tím, že se s Martínem Borrásem z pomsty zapletla. Byl to špatný nápad, ale Martín ji zasáhl nepřipravenou a křehkou a ona mu nedokázala říct ne. Balil ji jen ze zvědavosti, hodně nad tím přemýšlela a je si tím naprosto jistá. Chtěl jí zavřít pusy a získat ji za každou cenu. Svedl ji a ona před ním padla na kolena jako pitomá. Když si vzpomene na ten puch v tom snobském domě v Rosasu, co smrděl jak odpadky, zvedá se jí žaludek. Záblesky prchavých dojmů. Sytě červená, kterou byl vymalovaný Martínův pokoj, vyzdobený blikajícími světýlky, a vodní postel, co šlohnul otcí. Duffy, kterou pouštěl, drsná chuť nápojů, jež připravoval, a všechny ty jeho falešné něžnosti. A ona byla tak zamilovaná a závislá na tom ničemovi, hltala každé jeho přeslazené slovíčko a věřila, že je do ní blázen. Jak mohla

být tak slepá? Snad bys nevěřila, že jsem Bárbaře něco udělal... Přesně si pamatuje ten okamžik, kdy ji napadlo, že by s tím Martín možná mohl mít něco společného, a on z ní tu nejistotu vycítil. Malou chvilku se obávala, že ji zabije, že ji nechá vykrvácet. Možná že to byla právě takhle nepatrná změna v chování, třesoucí se rty a nucené mrkání, která mezi nimi zničila to kouzlo a vyústila v hádku u sklepa. Nepříjemnou atmosféru se Martín chvíli poté snažil napravit. Ale mezi ně už se vloudila nedůvěra. A hlavně pocit hanby ze zrady zmizelé kamarádky, který se ještě umocnil v autě, když Martín začal na Bárbaru nadávat a tvrdit o ní, že je to jenom mrcha a provokatérka, co nikdy nikomu nedá, a vynutil si na ní slib, že už ho do toho nebude zatahovat. A ona souhlasila, což z ní udělalo, pokud to vůbec bylo možné, ještě větší mrchu, než byla chudák Bárbara.

Salvador Lozano si každopádně zasloužil, aby ho balamutila, protože s ní jednal, jako by byla vinná. Chtěl vědět, jestli se pohádaly, zda měla s Bárbarou nějaké nevyřízené účty, jestli mezi nimi nebylo nějaké nedorozumění. Odpověděla mu, že jo, že se pohádaly, ovšem ne kvůli Martínu Borrásovi, ale kvůli Jesúsovi, učiteli dějepisu. Cože? Proč? okamžitě vypálil Lozano. Bingo, pomyslela si a začala na něj chrlit všechnu špínu, kterou si v průběhu školního roku pečlivě zapisovala a kterou v sobě zahořkle nosila. Řekla mu, že Bárbara Jesúsovi visela na rtech, což je fakt pravda, že s ním flirtovala, což je taky pravda, že ji osahával, napůl z legrace, napůl vážně, což je zřejmě pravda, a že spolu občas tajně zůstávali o samotě, což je pravda, kterou věděla jen od Bárbary. Řekla mu polovičaté, jedovaté pravdy a nikdy ji nenapadlo, že by slova teenagerky mohla mít při rozhodování o něčem životě takovou váhu. Potopila ho. Ale ničeho nelituje.

Eva nikdy nepatřila do Jesúsovy party. Není si jistá, jestli jí to Ježíš nikdy nenabídl, nebo jestli se tomu radši dobrovolně vyhýbala, protože jí z nich bylo na blití. Chytrolínský učitýlek, který se scházel s hezkými holkami i mimo vyučování. Ježísova skupina věrných mu pochlebovala, smála se jeho vtipům a hrála si na intelektuály. Rozebírali filmy, které nechápali, a předstírali, že čtou knihy, které jim nepadly do ruky. Při hodinách závodili o to, na koho mrkne, koho nevině popláca po zádech a koho pochválí. S Bárbarou v čele. Když si jí konečně všiml, řekl jí, pojď sem a udělal z ní královnu party. Bárbara na tom blbečkovi, na kterého si nikdo netroufl, dokud mu její otec, Pepe Molina, nerozbil hubu, úplně visela. Eva z toho měla radost. Zasloužil si to. Někdo z rodičů to měl udělat už dávno. Naštěstí to nakonec všechno vyšlo najevo, úplně všechno. Pak se to ale rychle zametlo pod koberec. Pokrytci. Ježíš je na svobodě a to si nezaslouží. Zasloužil by si být za mřížemi za to, že je to úchyl, manipulátor a

pedofil, za Bárbařinu vrařdu, zakončí to Eva. Alespoň jsem si to vřdycky myslela. A teď co? Teď to vypadá, ře je Bárbara nařivu. Co to má jako znamenat? Navíc je možná jediná, kdo o tom ví. Nebo ne? Nedokáže vyhnat její křik z hlavy. Pomoz mi! To znamená, ře není na svobodě, ře její řivot je v nebezpečí, ře jí někdo vyhrořuje nebo ji vězní. Ještě víc ji trápí zodpovědnost, která na ni dolehla. Jen a jen na ni. Na řpatnou kamarářku. Zrářkyni.

Chvíli jí z toho jde hlava kolem. Přemýřlí. Přiznává, ře se celou dobu snařila sama sebe přesvědřit, ře jednala správně. Ře odpoutala pozornost od Martína směrem k Jeřúsovi, jelikoř to byl on, kdo Bárbaře ublířil. Měla by ale uznat, ře si není úplně jistá. Především protože nikomu nevysvětlila ten spor, co se odeřrál ve sklepě v Rosasu. Jak na ni Martín křičel, když ji přistihl s rukou na klíce od dveří do sklepa. Jak se mu zablýsklo v očích. Neřekla ani nic o vzteku, který v sobě nosil. O tom, jak zvedl ruku, aby ji uřhodil, a jak ona, vyděšená k smrti, utekla po schodech nahoru. Nikomu o tom neřekla, protože to by se její randění stalo veřejně známým a jí tou dobou na takových věcech dost záleželo. Martín se jí později v pokoji omluvil s tím, ře se mohla zabít. Jeho děda tam prý jednou uklouzl na schodech a rozbil si hlavu, proto nechtěl, aby dolů někdo chodil. Chtěla tomu věřit. Nejednou přemýřlela nad tím, proč se Martín tak rozčílil. Co v tom sklepě skrýval? Co nechtěl, aby viděla? A teď ji ten Bárbařin zoufalý telefonát, ve kterém řádala o pomoc, donutil, aby se nad tou hářkou znovu zamyslela a dala si dvě a dvě dohromady. Možná ře... říká si, ale neodvařuje se dokonřit větu. Možná ře... znepokojeně přemýřlí, zatímco se jí začínají silně třást ruce. Dá stranou domácí úkol a vezme do ruky telefon. V telefonním seznamu na stolku v obývák u snadno najde říslo na komisaře Lozana. Donutil ji, aby si zapsala jeho říslo, ať už se jí to líbí, nebo ne, a donekonečna trval na tom, aby mu okamřitě zavolala, kdyby měla jakoukoli stopu, která by vedla k Bárbaře. Sice byl nejspíš natvrdlý, ale dělал svou práci a byl to seriózní člověk. On už bude vědět, co v takovéto situaci dělat. Tentokrát mu vypoví úplně všechno a nebude před ním nic zamlčovat. Propadne se hanbou za to, ře mu lhala a ře měla něco s Martínem Borrássem. Teď je z ní řena a je schopná uznat všechny chyby, kterých se jako řívka dopustila.

Zdravím, dobrý den, koktá, nebo dobré odpoledne, mohla bych prosím mluvit s komisařem Lozanem? Podívá se na hodiny, je řtvrt na řtyři odpoledne, takže se nemůže rozhodnout, zda raději pozdravit dobrý den, nebo dobré odpoledne. Angličani to mají přesně nalinkované. Po dvanácté hodině se den mění v odpoledne. Ne, zrovna jí. O co se jedná? Eva se zarazí. Nechce mluvit s nikým jiným než

s Lozanem. Jde o soukromou záležitost, odvětlí přesvědčivě. Hlas na druhém konci zní výhružněji. Řekněte mi své jméno a číslo telefonu. Eva neodpoví. Je jí špatně. Nechce jít s kůží na trh. Ted' lituje, že volala na policii. Kdo jste? Jak se jmenujete? Cítí se jako tenkrát, nespravedlivě obviněná, a tak zavěsí a lapá přitom po dechu, jako kdyby jí v polovině výstupu na K2 došel kyslík. Je z ní uzlíček nervů. A co teď?

Nakonec se zvedne a ze zvyku popadne poznámky z angličtiny, jelikož jí dělají jedinou společnost, a zakryje si jimi prsa, protože je má moc velká.

Udělá to, co by na jejím místě udělal každý. Navštíví její rodinu.

2 Komentář překladu

Stěžejní částí této diplomové práce je komentář překladu, který sestává z několika částí: odůvodnění volby předlohy, překladatelské a translatologické analýzy, zvolené metody překladu a v závěru i stručné analýzy redakčních zásahů. Výše zmíněné kapitoly budou sestávat z několika dalších podkapitol, které dovolí čtenáři vytvořit si ucelenější náhled na průběh vzniku překladu.

Jako teoretická východiska mi ještě před naprostým začátkem procesu překladu posloužily například publikace Jiřího Levého *Umění překladu* (Levý, 1998), *Téoria umeleckého prekladu* od Antona Popoviče (Popovič, 1975), *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis* Christianne Nordové (Nordová, 2005) či *Approaches to translation* od Petera Newmarka (Newmark, 1981), jenž měl právě ve Španělském prostředí velký vliv.¹

Nicméně nejzásadnějšími publikacemi, ze kterých jsem vycházela při analýze a které budou často citovány, jsou *Vybrané problémy španělské stylistiky na pozadí češtiny* od Jany Králové (Králová-Kullová, 2012) a především společná práce Rosy Rabadánové a Purificación Fernándezové Nistalové *La traducción inglés – español: fundamentos, herramientas, aplicaciones* (Rabadán, R.; Fernández Nistal, P., 2002), jež představuje komplexní pohled na stylové faktory v mezikulturní komunikaci. Určení těchto stylových faktorů na základě kategorií výše zmíněných autorek bylo zásadním pro volbu metody překladu.

Práce v podstatě kopíruje schéma publikace Rosy Rabadánové, která pro mě byla stěžejní. Rabadánová uvádí schéma, na jehož základě lze provést jak analýzu překladatelskou, tedy analýzu předcházející překladu, tak analýzu translatologickou, která následuje až po překladu a jejímž hlavním cílem je porovnat rozdíly mezi originálem a překladem. Vzhledem k tomu, že již při překladatelské analýze bylo zapotřebí v některých případech uvádět příklady, rozhodla jsem koncipovat práci jako spojení překladatelské a translatologické analýzy. Na začátku každé kapitoly nejdříve čtenáře teoreticky uvedu do problematiky, poté charakterizuji výchozí text a nakonec mu na

¹ To dokládá například i překlad jeho knihy *Textbook of Translation* do španělštiny, který byl zhotoven v roce 1992.

názorných příkladech představím překladatelsky nejzajímavější pasáže. Metoda Rosy Rabadánové v této práci tedy poslouží jako jednotící prvek.

Pro lepší orientaci v textu jsem se rozhodla používat zkratky *orig.*, která označuje originál knihy (Carranza, 2010), a *př.*, jež označuje překlad knihy (Carranzová, 2015).

2.1 Zdůvodnění volby předlohy

Ráda bych rovněž objasnila, z jakých důvodů jsem se rozhodla pro praktickou diplomovou práci, tedy komentovaný překlad. Motivů bylo více. Pro mě asi nejdůležitějším důvodem bylo především to, že jsem mohla poprvé využít všechny teoretické znalosti získané během studia na ÚTRL FF UK a použít je v praxi. Navíc se jednalo o jedinečnou šanci vyrobit překlad celého díla, ve které se snoubila výhoda propojení praktické zakázky s teoretickým zájmem. S redaktorkou, která mě oslovila, jsem v dlouholetém kontaktu, což přinášelo mnoho výhod především z pohledu nahlédnutí do nakladatelské teorie a praxe. Od začátku až do konce jsme úzce spolupracovaly, kniha je naším společným dílem. Díky tomu jsem také mohla nahlédnout, jakým způsobem funguje v současné době trh s překladovou literaturou a jak funguje nakladatelství Cooboo, které spadá pod Albatros Media a.s.

2.2 Překladatelská a translatologická analýza

Při překladatelské a translatologické analýze bylo nejprve důležité zvolit metodu, podle které budu postupovat. V současné době jsou dle Mary Snell Hornbyové všeobecně uznávané dva způsoby, jakými přistupovat ke komplexním sémiotickým jednotkám: prvním postupem je takzvaný *bottom-up*, kdy přistupujeme k textu „zdola nahoru“. To v praxi znamená, že postupujeme od nejmenších jednotek (tedy od úrovně lexikální či fonologické nebo morfologické) až k jednotkám vyšším, tyto jednotky ovšem obvykle nejsou na vyšší úrovni, než je věta. Druhým postupem je *top-down*, tedy „shora dolů“, při kterém se vychází od nevyšší jednotky, tedy textu samotného, který je považován za jednotku kontextualizovanou a sémantickou, a postupuje se k jednotkám nižším (Snell-Hornbyová, 1988 str. 31).

Druhý zmíněný přístup sice není jednoduché aplikovat, nicméně přináší nespornou výhodu – je možné díky němu analyzovat jednotlivé aspekty významu textu a tím přispět ke komplexnějšímu pochopení celé textové jednotky. Ve své práci jsem se rozhodla právě pro tento přístup, ze kterého vychází ve své publikaci i Rosa Rabadánová. Ta navrhuje rozdělit analýzu na sedm různých faktorů, kterými jsou: intencionálnost, akceptabilita, situativnost, informativnost, intertextualita, koherence a koheze (Rabadán, R.; Fernández Nistal, P., 2002). Jednotlivým faktorům bude věnována pozornost v následujících kapitolách.

2.2.1 Intencionálnost

Jak uvádí Králová, „...*Intencionálnost textu je chápána poněkud širě než záměr autora. Zahrnuje postoj vysilatele k textu i komunikačnímu cíli, který sleduje, celkový význam textu a z hlediska překladatele i vymezení typu překladu, který zvolí, i hierarchii prostředků, které hodlá aplikovat pro splnění příslušné funkce textu...*“ (Králová-Kullová, 2012). Proto bylo nutné se v rámci této podkapitoly soustředit na více různých kategorií. Konkrétně se jedná o:

1. Záměr autorky a příjemce originálu
2. Primárního a sekundárního adresáta
3. Záměr a příjemce překladu

Primárním a sekundárním adresátem je čtenář (primární textu originálního, sekundární textu překladu). Překladatel sice je příjemcem, ale nikdy není adresátem. Na základě analýzy výše zmíněných kategorií tedy jak autor, tak překladatel volí lingvistické prostředky, kterými chtějí text ztvárnit.

2.2.1.1 Záměr autorky a příjemce (respektive adresát) originálu

Christiane Nordová říká, že při hledání informací o autorovi by se překladatel měl zaměřit především na zasazení autora do výchozí kultury – na životopisné údaje, obvyklá témata a autorský styl (Nordová, 2005). Maite Carranzová se dle svých webových stránek (Carranza) narodila roku 1958 v Barceloně, vystudovala obor antropologie na vysoké škole a poté vyučovala španělský jazyk a literaturu na gymnáziu. Během této doby byla jednou z jejích hlavních zálib kromě čtení také horská

turistika, což je později jedním z vedlejších námětů v mnoha jejích knihách, mimo jiné i v *Jedovatých slovech*. V horách také napsala svoji první knihu pro mládež, jež byla publikována roku 1986 a za kterou dostala cenu kritiků “Crítica Serra d’Or”. Do začátku devadesátých let již publikovala okolo dvaceti knih, za které získala různá ocenění. Poté práci spisovatelky na čas opustila a věnovala se především psaní scénářů. K dětské literatuře a literatuře pro mládež se vrátila až začátkem nového tisíciletí, konkrétně roku 2002 s knihou *¿Quieres ser el novio de mi hermana?* (česky možné přeložit jako *Nechtěl bys chodit s mojí sestrou?*), za niž obdržela cenu za literaturu pro mládež “EDEBÉ 2002”. Roku 2004 se pustila do ambiciózního projektu, trilogie *La guerra de las brujas* (česky pod názvem *Válka čarodějek*, první kniha trilogie vyšla česky v roce 2010 v překladu Vladimíra Medka), jež byla přeložena celkem do 25 jazyků a otevřela Carranzové dveře do mezinárodního literárního světa. Díky tomu mohla začít tvořit literaturu více založenou na realitě, jejímž hlavním zástupcem byla roku 2010 právě kniha *Palabras envenenadas* (česky 2015 pod názvem *Jedovatá slova*).

Jedovatá slova jsou, jak ji označuje sama autorka, „cross over“ knihou, tedy knihou určenou více generacím, jejímž hlavním tématem je sexuální zneužívání dětí a mladistvých. Až do současnosti je to autorčina nejvíce oceňovaná publikace (získala řadu ocenění, např. ceny “EDEBÉ 2010”, “El Templo de las mil puertas 2010”, “Crítica Serra d’Or 2010”, “Nacional de literatura juvenil 2011”, “Banco de Libros de Caracas 2013” a “FADA 2015”). Zároveň je i její knihou nejlépe přijímanou kritiky.

Sama autorka řadí *Jedovatá slova* do žánru detektivního: „*Nezamýšlela jsem to, ale nakonec z toho vyšla detektivka. Osobně si tohoto žánru vážím, přestože detektivky příliš nečtu, ale tento příběh to vyžadoval. Zápletku bylo nutno nabídnout čtenáři v podobě promyšleného a důsledného policejního vyšetřování, ale přitom jsem chtěla zachovat napětí, tajemství a překvapení, což je pro tento žánr stěžejní.*“² Snažila se docílit, „...aby si mladí přečetli román, který bude bavit i dospělé, ale který bude určen především právě mladému publiku. Čtenáři od věku patnácti let dále mají vysoké nároky stejně jako právo číst knihy drsné a komplikované.“³ Autorčiným primárním

² „*Ha resultado ser una novela policiaca a mi pesar. No me declaro lectora de novela negra y el género me merece mucho respeto, pero el guión lo exigía. La construcción de una intriga tenía que ser presentada y ofrecida al lector a partir de una investigación policial sensata y ordenada, pero con todos los ingredientes de suspense, misterio y sorpresa que son consustanciales a este tipo de género.*“ (Carranza)

³ „*Esa era precisamente la apuesta, conseguir que los jóvenes leyese una novela que también complaciese a los adultos, pero que les atañía a ellos en especial.*“

záměrem sice není vychovávat, ale především zaujmout čtenáře kvalitním příběhem, v případě *Jedovatých slov* je nicméně sekundárním záměrem právě i osvěta ohledně vysokého procenta sexuálně zneužívaných dětí a mladistvých ve Španělsku. To lze doložit i informacemi poskytnutými metodickou příručkou určenou učitelům, již vydalo nakladatelství EDEBÉ a která má dva hlavní cíle – donutit mladistvé, aby rádi četli, psali a aby přemýšleli o literatuře, a zároveň rozšířit povědomí o počtu obětí sexuálního zneužívání a o tom, jak se v takovýchto případech zachovat (EDEBÉ). Kompletní metodickou příručku může čtenář pro zajímavost najít v příloze diplomové práce.

To, že jedním ze záměrů autorky je podat pomocnou ruku obětem sexuálního zneužívání, ke kterým by se kniha mohla dostat, dokazují i odkazy na španělská centra, která nabízejí pomoc obětem v nouzi, jež jsou umístěny na konci knihy. Zároveň zde čtenář nalezne informaci, že dle nadace Vicki Bernadetové se stalo oběťmi sexuálního zneužívání dětí a mladistvých ve Španělsku celých 20 % populace, což je velmi vysoké číslo, které nejednoho čtenáře zajisté zaskočí. Aby bylo stejného záměru dosaženo i v českém překladu, rozhodly jsme se s redaktorkou rovněž nabídnout čtenářům českou obdobu na odkazy na centra, která jim v případě nouze podají pomocnou ruku.

Jak bylo již výše zmíněno, Podle Carranzové jsou *Jedovatá slova* „cross over“ knihou, jejímiž příjemci mají být nejen mladiství od patnácti let výše, ale i dospělí, kterým by román měl nabídnout drsnou zápletku a psychologicky propracované postavy. Autorka se snaží docílit toho, aby román ve čtenářích vyvolal emoce a aby je donutil se nad tématem zamyslet. Sama autorka si poté pokládá otázku, čím se z knihy s tak temnou zápletkou, jež by byla za běžných okolností určená především dospělému publiku, stává kniha pro mladistvé zapadající do současného kánonu nazývaného young adult literatura. A nachází na ni odpověď: „...*Kniha působí především na mladé čtenáře, jelikož právě oni jsou objekty zneužívání. Tím, že jim nabídneme téma, které je považováno za tabuizované, zároveň pojmenujeme dosud nepojmenované, zobrazíme, co zůstává skryto, a především je přivedeme k otevřenosti v dialogu, která je tolik potřebná.*“⁴

Los lectores a partir de los 15 años en adelante son exigentes y tienen derecho a leer libros duros y complejos.“ (Carranza)

⁴ „*Es una novela que trata un tema muy duro... ¿qué es lo que la convierte en una novela juvenil? En qué afecta sobretodo a los jóvenes puesto que ellos son las víctimas de los abusos. Hablarles sobre un tema considerado tabú significa nombrar a lo innominado, visualizar lo que permanece oculto y verbalizar un discurso necesario.*“ (Carranza)

2.2.1.2 Primární a sekundární adresát

Z předchozí kapitoly tedy vyplývá, že primárním adresátem, tedy adresátem originálu, je především španělská mládež cca od patnácti let výše, kniha by ale dle slov autorky měla dostatečně zaujmout i dospělé publikum., což odpovídá tomu, že *Jedovatá slova* lze u španělských knihkupců nalézt v kategorii young adult literatura. V českém prostředí se tuto knihu rozhodlo vydat nakladatelství Coobook. Nakladatelství Coobook vzniklo roku 2009 jako mladší sourozenec Albatrosu a jeho název je zkratkou slov cool a books – tedy „cool knihy“ (Coobook). Tyto „cool knihy“ jsou primárně určeny teenagerům a mladistvým, ovšem není výjimkou, že je vezmou do ruky i dospělí. Termín young adult literatura, která se v současné době těší čím dál větší oblibě, se může na první pohled zdát pojmem poměrně novým. Americká knihovnická organizace definuje čtenáře literatury young adult jako náctileté a mladé mezi 12-18 lety (Magazín Dobré knihy). Literatura pro náctileté a nováčky mezi dospělými ale není nic, co by se v regálech knihkupectví objevilo včera ráno. Vznikla a vyvíjela se už v 19. století a za její zlatou éru bývají označována 70. a 80. léta století dvacátého (Magazín Dobré knihy). Obsah tedy zůstává stejný, změnil se pouze pojem.

Z výše uvedených informací tedy vyplývá, že co se týče věku, je kniha jak ve Španělsku, tak v Čechách určena srovnatelně starým čtenářům.

2.2.1.3 Záměr a příjemce (respektive adresát) překladu

Hlavním záměrem překladu bylo především to, aby na příjemce působil pokud možno co nejpřirozeněji, v ideálním případě aby působil dojmem, že se jedná o originál a nikoli o přeložený text. Vztah překladu k původní literatuře je ovšem dvojznačný. Na jedné straně se překlad stává součástí literatury psané česky a má obdobnou kulturní funkci jako původní dílo české, na straně druhé má přidanou poznávací hodnotu – informuje o cizí kultuře (v případě *Jedovatých slov* především odkazy např. na španělská města v různých autonomních společenstvích, na španělská a katalánská jídla [tortilla, escudella...], různé barcelonské čtvrti atd.). V takovém případě čtenář může chtít být si vědom, že čte překlad, a v tom případě se překladovost může stát estetickou hodnotou (Levý, 1998). U *Jedovatých slov* se ovšem překladovost týká pouze právě

výše zmíněných reálií (v jejichž případě jsem nikdy neužívala substituci, pokud to bylo nutné, tak pouze vnitřní vysvětlivky), v ostatních případech by byla na škodu, a to hlavně kvůli příjemci a žánru (detektivka má být především napínává, překladovost by tuto funkci mohla narušit). Mým cílem bylo dosáhnout, aby byl překlad věrný. Z toho důvodu jsem se při překládání řídila hlavně tím, co svým žákům již před několika dekádami radil Otokar Fisher, a sice že „...*překlad musí být do té míry volný, aby mohl být věrný.*“ (Levý, 1998 str. 87). Vyhýbala jsem se veškerým vnějším zásahům do textu (například poznámkám pod čarou, vysvětlivkám na konci textu atd.), které by mohly působit rušivě. Pokud to text vyžadoval, uchýlila jsem se pouze k vnitřním vysvětlivkám, které čtenář s nejvyšší pravděpodobností ani nezaregistruje. Konkrétním příkladům bude věnován prostor v dalších kapitolách.

V kapitole 2.2.1.1. jsem uvedla, že sekundárním záměrem autorky byla osvěta čtenáře v tématu sexuálního zneužívání. Sexuální zneužívání dětí je dle statistik bohužel poměrně frekventovanou záležitostí v obou zemích (k českým statistikám podrobněji vizte například diplomovou práci Kamily Danielové o problematice sexuálně zneužívaných a týraných dětí).⁵ Záměry originálu a překladu jsou tedy shodné – stejně jako autorce mi šlo především o to, aby hlavní funkcí textu byla stále funkce estetická či expresivní, v textu se ale prolínají i funkce informativní a persvazivní, které jsou ovšem dány již povahou obsahu jako takového. Míšení funkcí potvrzuje i Peter Newmark, který uvádí, že ve skutečnosti však je většina textů povahy hybridní a mísí se v nich typicky dvě funkce, někdy i všechny tři (dle něj funkce expresivní, informativní a vokativní), navíc je přesvědčen, že informativní funkci mají všechny texty (Newmark, 1981). V případě *Jedovatých slov* je třeba uznat, že se do jisté míry jedná o „spotřební“ literaturu – hlavním cílem je pobavení. Nicméně autorka se snaží, aby měla kniha i určitý psychologický rozměr, čímž se kniha přibližuje zpět k literatuře umělecké. Tento rozměr lze pozorovat například v psychologicky rozpracovaných postavách či v důrazu na informativní dopad na čtenáře. V některých případech se persvazivní či vzdělávací funkce projevují i ve stylistické výstavbě textu, například když se autorka snaží poučit čtenáře o tom, co je již za hranicí morálky (tento výňatek se bohužel

⁵ Danielová, Kamila. Problematika sexuálně zneužívaných a týraných dětí, syndrom “CAN”. Univerzita Palackého v Olomouci, 2011.

nevešel do rozsahu první části diplomové práce, proto uvádím část překladu již vydaného):

„Yo nunca había sabido que ese tipo de caricias que Él me hacía no eran correctas. Para mí eran tan naturales como un abrazo, un beso o un apretón de manos. Yo era una niña y Él era un adulto. Los adultos por naturaleza sabían lo que hacían, y nos enseñaban a nosotros, los niños y las niñas, lo que estaba bien y lo que estaba mal.“ (str. 186 orig.)

„Nevěděla jsem, že to, jak mě hladil, nebylo správné. Pro mě to bylo stejně přirozené jako objetí, polibek nebo stisknutí ruky. Já byla dítě a on dospělý. Dospělí z podstaty vědí, co dělají, a učí nás, holky a kluky, co je správné a co špatné.“ (Carranzová, 2015 str. 176).

Hlavním záměrem překladu tedy bylo zachovat vhodným výběrem jak stylistických, tak syntaktických prostředků všechny funkce, které jsou obsaženy v originálu.

2.2.2 Akceptabilita

Akceptabilita neboli přijatelnost sdělení je dle Rosy Rabadánové parametrem, který se přímo váže na příjemce textu. Text musí být zformulován takovým způsobem, aby měl na příjemce komunikační účinek, jinak by nedošlo ke komunikaci. Akceptabilita ve své podstatě znamená, že text musí mít určité jazykové a textové charakteristiky, díky kterým má čtenář možnost zpracovat informaci a rozpoznat komunikační záměr. Mezi tyto charakteristiky lze řadit například respektování dobových norem, užití příhodných jazykových variant ale i to, co mají výchozí a cílová kultura společného, případně v čem se odlišují. Proto je také nutné rozpoznat překladatelské problémy a navrhnout jejich řešení, kterým mohou být například vnitřní vysvětlivky. Tento semiotický parametr přijatelnosti však nesmí být zaměňován s lingvistickým termínem akceptabilita, který se vztahuje k jazykové správnosti (Rabadán, R.; Fernández Nistal, P., 2002 str. 22).

Z hlediska přijatelnosti textu je nutné brát ohled na příjemce textu, kteří podmiňují záměr autorky. Autorka jazykově rozhodně přizpůsobuje knihu publiku, kterému je určena. Používá jazyk aktuální, který je pro čtenáře naprosto srozumitelný,

což činí text přijatelným. Charakteristickým rysem je také střídání rejstříků jednotlivých postav. Rozdíl lze pozorovat především mezi rejstříkem zvoleným pro hlavní postavu a její nejlepší kamarádku, Bárbaru Molinovou a Evou Carrascovou, jež ještě spadají do kategorie teenager, a pro dospělé postavy. Jak Bárbara, tak Eva užívají expresivní frazeologismy typické pro jazyk dané věkové kategorie, jež lze označit za středoškolský slang, ale i výpůjčky z anglického jazyka, například:

„Me he lanzado ansiosa sobre el móvil, incrédula, **hecha un flan**.“ (str. 31 orig.)

„Dychtivě jsem, **celá vyklepaná**, skočila po mobilu.“ (str. 18 př.)

Estar hecho un flan znamená v současné slangové španělštině být velmi nervózní nebo mít z něčeho strach. Aby byla zachována míra hovorovosti, snažila jsem se najít takový výraz, který bude rovněž metaforický.

„Estaba terminando de hacer **los homework** y aún le quedan dos ejercicios.“ (str. 60 orig.)

„Zrovna dodělávala **homework** a ještě jí zbývají dvě cvičení.“ (str. 36 př.)

Vzhledem k tomu, že se jedná o úkoly z anglického jazyka a že je slovo *homework* i pro českého čtenáře známé, výraz jsem zachovala v anglické verzi.

„¿Quién demonios se había **chivado**?“ (str. 61 orig.)

„Kdo mu to sakra **napráskal**?“ (str. 37 př.)

Chivar ve španělštině znamená slangově prásknout, napráskat, v češtině jsem tedy našla příhodný ekvivalent, abych zachovala prvky hovorového jazyka.

Celkově jsem se tento specifický jazyk postav snažila, pokud to bylo možné, zachovat i v překladu. Zachování těchto jazykových charakteristik originálu by mělo vést k tomu, aby byl překlad stejně přijatelný, jako originál. Přijatelnost spočívá v tom, že si čtenář dokáže představit, že by postavy užívaly takovýto typ jazyka, v ostatních pasážích je hlavní srozumitelnost.

Z hlediska akceptability a očekávání čtenářů nacházíme v originále zajímavý aspekt – v celém textu se neobjevuje jediná přímá řeč a navíc se zde pravidelně střídají dva hlavní typy vypravěčů. Při podrobnější analýze čtenář dojde ke zjištění, že prvním vypravěčem je sama hlavní postava, Bárbara Molinová. Její kapitoly jsou jako jediné

psané v ich formě, jedná se o vypravěče intradeiktického, takového, který je i postavou příběhu. Ostatní kapitoly jsou psány zásadně v er formě z pohledu vypravěče vševědoucího, který nám z vnějšího pohledu nabízí vyprávění jednotlivých postav, díky čemuž se postupně skládá celý příběh. Se zvoleným způsobem vyprávění souvisí i typy promluv. V originále se vůbec nevyskytuje přímá řeč, sporadicky lze narazit pouze na řeč nevlastní přímou, jež má ozvláštnit a oživit text a na rozdíl od přímé řeči není v textu graficky vyznačena (vynechání uvozovek a dvojtečky), a ve výjimečných případech na řeč nepřímou. Vzhledem k tomu, že se prokazatelně jedná o záměr autorky, rozhodla jsem se analogicky postupovat i při překladu:

Nevlastní přímá řeč:

„Toni Sureda, repentinamente, se ha puesto serio y él mismo toma la ficha y la hojea. **¿Desde cuándo tiene coche?**, pregunta de repente. **Se lo compró cuando empezó a trabajar con su abuelo, ahora hará dos años y medio**, responde rápido Lozano, satisfecho del interés que demuestra Sureda. **¿Y has podido hablar con alguna de las chicas?** Lozano se rasca la cabeza haciendo memoria.“ (str. 47 orig.)

„Toni Sureda najednou zvažní, vezme jeho spis do rukou a prohlíží si ho. **Odkdy má auto?** zeptá se najednou. **Koupil si ho, když začal pracovat u dědy, teď to bude dva a půl roku**, odpoví rychle Lozano, uspokojený zájmem, který Sureda projevuje. **A měl jsi možnost si s některou z těch dívek promluvit?** Lozano se při tom, jak se snaží si vzpomenout, drbe na hlavě.“ (str. 28 př.)

Nepřímá řeč:

„Salía alterada y tardaba semanas en volver a levantar cabeza. **No controlas, le decía Pepe.**“ (str. 20 orig.)

„Vycházela odtamtud neklidná a trvalo jí celé týdny, než opět zvedla hlavu. **Nezvládáš to, říkal jí Pepe.**“ (str. 12 př.)

Na serveru www.goodreads.cz lze najít recenze jak originálu knihy, tak překladu do češtiny či jiných jazyků. Bohužel, pro některé čtenáře absence přímé řeči a především příliš dlouhé odstavce zhoršují srozumitelnost (čtenáři obvykle na tento typ výstavby textu nejsou zvyklí), což bylo jedním z důvodů, proč se rozhodli snížit celkové hodnocení knihy. Osobně si myslím, že ani dlouhé odstavce, ani absence dialogů

neubírají knize na čtivosti či příběhu na spádu a že nám tím autorka nabízí moderní postup zpracování detektivního románu.

S akceptabilitou a nevlastní přímou řečí souvisí rovněž užití hovorové, popřípadě obecné češtiny (užití vulgarismů). Jak jsem již uvedla, text je koncipován z úhlu pohledu dvou hlavních typů vypravěčů – vševědoucího, kdy autorka používá *er formu*, a *intradeiktického*, který je ztotožňován s hlavní postavou, která vypráví v *ich formě*. V případě vyprávění v *er formě* jsem při překladu používala s výjimkou pasáží obsahujících nevlastní přímou řeč spisovnou češtinu. Jinak tomu ovšem bylo v případě vyprávění v *ich formě*, popřípadě v pasážích obsahujících nevlastní přímou řeč. Obecně lze říci, že v pasážích, kde ve vyjadřují postavy. Jelikož se jedná o repliky neformální, které mají odrážet současný jazyk, rozhodla jsem se uchýlit k češtině hovorové a v některých případech i k češtině obecné.

Podle *Internetové jazykové příručky Ústavu pro jazyk český* jsou „...*hovorové jazykové prostředky součástí spisovného jazyka a vyčleňují se v rámci snahy přesněji specifikovat bohaté stylové rozrůznění spisovné češtiny a částečně zohlednit protiklad psanosti a mluvenosti (odtud „hovorová“)*. V překladu jsem chtěla zdůraznit právě mluvenost, proto jsem v některých případech volila koncovky značící hovorovou češtinu. Jedná se například o koncovky u první a třetí osoby sloves v přítomnosti, popřípadě o nahrazení příslušného tvaru slovesa být (jsi) pouhým -s připojovaným k prvnímu přízvučnému slovu ve větě. K obecné češtině jsem se poté uchýlovala v případě, že se v originále nacházely vulgarismy. Ty jsem se snažila nahradit pokud možno adekvátním ekvivalentem, ovšem vzhledem k tomu, že ve španělštině bývají často používány výrazy silnější, mohlo v některých případech dojít k výrazovému zeslabování. Rozhodovala jsem se vždy na základě českého úzu a především očekávání čtenáře. Příliš silné výrazy by v některých případech mohly působit nepatřičně. Níže uvádím příklady, které jsou řazeny chronologicky dle výskytu v překladu:

„¿No me querrás **joder**?“ (str. 33 orig.)

„Nechceš mě nějak **oblafnout**?“ (str. 19 př.)

„Joder“ je ve španělštině sice primárně velmi vulgární, nicméně rozpětí v jeho užívání je velmi široké a může mít mnoho významů, vždy v závislosti na kontextu. Z návaznosti na předchozí a následující text vyplývá, že v tomto případě měla autorka na mysli ošálit či napálit někoho, proto jsem se rozhodla použít expresivnější variantu

spadající pod tento význam, slovo oblafnout, čímž navíc došlo ke konkretizaci výběrem výrazu s užším významem.

„¿Por qué he cogido el **maldito** móvil si no puedo llamar? Soy una **idiota**, sí. No le puedo esconder nada. Es un **desgraciado**, no sé cómo lo hace pero lo sabe todo, lo intuye todo, lo adivina todo.“ (str. 33 orig.)

„Proč jsem vzala ten **zatracenej** mobil, když nemůžu nikomu zavolat? Jo, jsem fakt **pitomá**. Před ním nic neutajím. Je to **hajzl**, nevím, jak to dělá, ale ví všechno, **vždycky** to nějak vytuší, uhodne. (str. 20 př.)

V této části je hned několik překladatelsky zajímavých hrátek s jazykem. Vzhledem k tomu, že promlouvá dívka – teenager, která navíc nadává, rozhodla jsem se pro expresivní hovorovou variantu *zatracenej*. Slovo *idiota* sice má v českém jazyce svůj protějšek se stejným významem, nicméně je mužského rodu. Proto jsem se rozhodla pro alternativu *být pitomá*. *Desgraciado* v češtině odpovídá výrazu ubožák, nicméně v tomto kontextu se jedná spíše o někoho, kdo má intuici a vždy vytuší, že je na něj něco chystáno, což Bárbara Molinová pocituje velmi negativně, proto jsem se rozhodla použít variantu *hajzl*. Zároveň, jelikož se jedná o monolog postavy, jsem zachovala hovorovost rovněž ve výrazu *vždycky* (namísto formálního *vždy*).

„Yo no quería llegar hasta aquí, pero me obligaste. Es **jodido** para los dos.“ (str. 36 orig.)

„Nechtěl jsem, aby to došlo tak daleko, ale **donutilas** mě k tomu. Je to **na hovno** pro oba.“ (str. 21 př.)

Opět jsem se vzhledem k povaze repliky (nevlastní přímá řeč) rozhodla pro hovorovou variantu, tedy zkrácení přičestí minulého z *donutila jsi* na *donutilas*. V češtině se výraz *jodido*, tedy *podělaný*, *zasraný* k obecnému adjektivnímu přirovnání (tedy bez užití substantiva jakožto subjektu) nepoužívá, proto jsem se rozhodla pro substituci užitím substantiva vázaného na předložku, výrazem *na hovno*.

„No se cerrará hasta que no demos con la solución, y **jode, jode mucho** tenerlo abierto y sin resolver.“ (str. 44 orig.)

„Neuzavře se, dokavad' ho nevyřešíme, a **fakt mě strašně sere**, že je otevřený a nedořešený.“ (str. 26 př.)

V originálu se autorka rozhodla pro zesílení výrazu použít sloveso dvakrát za sebou, což v českém jazyce není obvyklé. Místo toho jsem volila variantu zesílení dvěma příslovci, která stupňují míru a vedou ke stejnému komunikačnímu efektu.

„Tengo conexión. Muy poca, pero la tengo.No me atrevo a **acercar la mano** por miedo a perderla.“ (str. 55 orig.)

„Mám signál. Velmi slabý, ale mám. Ze strachu, abych o něj nepřišla, si netroufám na telefon **šáhnout**.“ (str. 33 př.)

Kromě toho, že jsem se vzhledem k povaze výpovědi rozhodla opět pro hovorovou variantu (*šáhnout* vs. formální *sáhnout*), rozhodla jsem se i pro substituci španělské vazby sloveso + podstatné jméno za výraz ryze slovesný. Pro českého příjemce by výraz „přiblížit k němu ruku“ nemusel být přijatelný, jelikož nezní přirozeně.

2.2.3 Situativnost

Situativnost nebo také situační vázanost je v podstatě vazba na komunikační situaci a na sociokulturní kontext, ve kterém texty působí. Aspekty situačního kontextu poté určují výběr sémantických struktur. Christiane Nordová považuje v rámci situativnosti za základní faktor presupozice, respektive médium, místo a čas komunikace (Nordová, 2005). V případě *Jedovatých slov* zůstává médium jak u originálu, tak u překladu stejné – jedná se o detektivní román vydaný knižně. Liší se ovšem čas a místo komunikace – zatímco originál vyšel ve Španělsku v roce 2010, překlad vychází v České republice v roce 2015. Vzhledem k rozdílnému místu vzniku originálu a překladu je zapotřebí brát ohled především na rozdílné kulturní reálie a povědomí recipientů, tomuto tématu se však již podrobně věnuji v kapitolách *Intencionálnost, Akceptabilita a Informativnost*. Neprobraným faktorem je ovšem rozličný čas vzniku. Překlad sice vychází až pět let po originálu, nicméně vzhledem k tomu, že se jedná o žánr i téma, které jsou nadčasové, nepředstavuje to z hlediska procesu překladu žádný závažný problém. Kromě aluze na seriál *Přátelé*, jenž je ovšem mezigeneračně velmi oblíbený a tudíž svým způsobem nesmrtelný, se zde nenachází ani žádné reálie, které by byly podmíněny dobou vzniku originálu a aktuálnímu čtenáři by tudíž mohly připadat zastaralé.

Oproti tomu v anglosaském pojetí bývá situativnost typicky vázána na funkční lingvistiku a pojmy *field*, *tenor* a *mode* (Halliday, 2004). *Field* se váže na obsah komunikace jako takové, tedy o čem komunikace probíhá, *tenor* na účastníky komunikace – tedy mezi kým komunikace probíhá a *mode* na komunikační kanál – tedy jak komunikace probíhá. Pokud tyto pojmy aplikuji přímo na případ *Jedovatých slov*, výsledek je následující:

Field: Jedná se o detektivku, ve které se ovšem prolíná více žánrů. V tomto literárním díle se během několika hodin čtenář dozvídá příběh unesené Bárbary Molinové, která je považována za mrtvou. Kniha je kronikou jednoho dne, během kterého znovu začíná detektivní pátrání po únosci. Zároveň dílo otevírá i téma sexuálního násilí páchaného na mladistvých.

Tenor: Primárními účastníky komunikace jsou autorka a španělští čtenáři. Při překladu poté vstupují do komunikace sekundární účastníci – tedy překladatelka, která zprostředkovává původní text českým čtenářům. Přesto se tenor v sekundární komunikaci nijak zásadně nemění – předpokládá se, že text překladu bude určen stejnému typu čtenářů, jako jsou příjemci originálu. Rozdílný kulturní kontext má ovšem vliv na výběr prostředků, tedy na *mode*.

Mode: Primárně zůstává *mode* v textu originálu a překladu stejný, řídí se především charakteristikami jednotlivých žánrů, v tomto případě především detektivním románem. Užitý jazyk by měl naplňovat předpoklady daného žánru. Jeho *mode* může být při průběhu překladu lehce obměněn v závislosti na předpokládaných znalostech primárního kontextu sekundárních příjemců, například přidáním vnitřních vysvětlivek. To je ovšem již přímo vázáno na informativnost textu, proto uvedu jednotlivé příklady práce s textem v následující kapitole.

2.2.4 Informativnost

Informativnost je velmi úzce spojena právě se situativností. Jedná se o parametr, ve kterém se setkávají dvě hlediska analýzy – jednak přináší novou informaci v závislosti právě na situativnosti, jednak se jedná o rozdíl mezi strukturováním informací a jejich rozvrstvením v textu originálu a textu překladu. Míra informativnosti se může v obou textech lišit v závislosti na příjemcových znalostech reálií dané kultury (Rabadán, R.; Fernández Nistal, P., 2002 str. 22).

Informativnost je také spjatá s kategorií intertextovosti, která je rovněž založena na informačním základu čtenářů – konkrétně kromě jiného i na zkušenostech získaných čtením dalších textů.

V praxi se tento efekt projevoval následovně – při překladu jsem například počítala s tím, že průměrný český čtenář nemá tak rozvité geografické znalosti Španělska, popřípadě znalosti dalších reálií, jako čtenář španělský. Proto jsem se rozhodla v některých případech použít vnitřní vysvětlivky, příklady uvádím níže:

„Y Pepe lo metió en el coche y lo dejó en la casa del **Montseny**.“ (str. 23 orig.)

„A tak ho Pepe naložil do auta a odvezl do domu v **pohoří Montseny**.“
(str. 13 př.)

„Ella, la **botella de Torres 10** y el olor de colonia de Bárbara.“ (str. 20 orig.)

„Ona, **láhev brandy Torres 10** a vůně Bárbařina parfému.“ (str. 12 př.)

Krásný, i když poněkud obsáhlejší příklad vysoké míry informativnosti nabízí následující pasáž:

„Un guardia civil de **Cáceres** que llegó a Barcelona, a finales de los sesenta, con una mano delante y otra detrás. Ni siquiera sabía que en **Cataluña se hablaba catalán**. No sabía nada de nada, ni falta que le hacía, se veía capaz de aprenderlo todo. Y lo hizo. Se puso las pilas y se casó con una catalana de Sabadell que trabajaba en la estafeta de Correos y cocinaba **escudella** para Navidad. Pero no se conformó con ser un agente de a pie con sueldo de hambre. Estudió por las noches, ascendió, aspiró a responsabilidades, pasó al **cuerpo de Mossos d'Esquadra** y opositó a sargento y subinspector. No le han regalado nada, dice con la cabeza bien alta. Sus hijos ya son catalanes. La pequeña tiene una peluquería de su propiedad en **Hospitalet** y ya lo ha hecho abuelo. El mayor ha estudiado Derecho y ha abierto un despacho de abogados con unos amigos en el **barrio de Les Corts**. Tiene las fotos de su familia sobre la mesa y las exhibe orgulloso. Siente debilidad por Santiago, el mayor, porque ha ido a la universidad y podría pasar por un chico del **Ensanche** de toda la vida. Como los Molina.“ (str. 42 a 43 orig.)

„Policista z **Cáceresu v Extremaduře**, který se na konci šedesátých let přestěhoval s prázdnýma rukama do Barcelony. Ani nevěděl, že se v **Katalánsku mluví katalánsky**. Nevěděl vůbec nic a bylo mu to jedno, měl pocit, že se může naučit cokoli.

A taky to udělal. Postavil se na vlastní nohy a oženil se s Katalánkou ze Sabadellu, která pracovala na poště a o Vánocích vařila **katalánskou escudellu**. Ale nespokojil se s pouhou prací pochůzkáře, který pobírá mizerný plat. Po nocích studoval, povýšil, a protože chtěl mít větší pravomoc, připojil se ke **katalánskému policejnímu útvaru Mossos d'Esquadra** a uspěl při výběrovém řízení na seržanta a komisaře. Nedali mu nic zadarmo, říká s hlavou hrdě vztyčenou. Jeho děti už jsou Katalánci. Nejmladší dcera provozuje vlastní kadeřnictví v **Hospitaletu**, a dokonce už ho učinila dědečkem. Nejstarší syn vystudoval práva a otevřel si s kamarády advokátní kancelář **ve čtvrti Les Corts**. Fotky svých dětí má postavené na stole a hrdě je dává na odiv. Pro Santiagu, toho nejstaršího, má jistou slabost, protože šel na vysokou a mohl by se už napořád stát klukem **z dobré čtvrti, z takové, jako je například Ensanche**, kde bydlí Molinovi.“ (str. 25 a 26 př.)

Jak originál, tak překlad se dají charakterizovat vysokou mírou informativnosti. Při překládání jsem předpokládala, že český čtenář nejspíše nebude mít tak široké povědomí o španělských reáliích, jako čtenář španělský. Proto jsem se rozhodla v některých případech text doplnit o vnitřní vysvětlivky, které nijak nenarušují čtivost a zároveň mohou příjemci poskytnout alespoň základní zorientování se v textu – například u města *Cáceres* jsem přidala, že se nachází v *Extremaduře* (předpokládala jsem, že čtenář bude spíše znát autonomní oblast, než město jako takové). U *escudelly* jsem chvíli přemýšlela, zda použít substituci – například slovo *guláš*, který se tomuto jídlu podobá asi nejvíce. Nakonec jsem se pro tuto možnost nerozhodla, z kontextu totiž jasně vyplývá, že se jedná o jídlo (díky užití slovesa vařit). Přidala jsem akorát adjektivum *katalánskou*, jelikož z kontextu je zřejmé, že právě provenience pokrmu je důležitá. Čtenáři jsem také blíže charakterizovala útvar *Mossos d'Esquadra*, který by pro něj sám o sobě nejspíš neměl výpovědní hodnotu. Jediným hlubším zásahem do textu byla charakteristika čtvrti *Ensanche*. Jedná se o jednu z nejlepších čtvrtí v Barceloně a španělskému recipientovi (především katalánskému) dojde, že je to znak příslušnosti k vyšší třídě. Českému čtenáři by tato narážka ovšem mohla zůstat skryta.

Z výše uvedeného vyplývá, že v překladu je míra informativnosti vyšší, jelikož se příjemci dozví nové poznatky z pro ně neznámé kultury. Při překladu jsem se rozhodla nenahrazovat reálie substitucemi a raději použít vnitřní vysvětlivky, jelikož substituce by mohly vzbuzovat pozornost čtenáře a nepůsobit přirozeně. Překlad by se

tak mohl stát antiiluzivním (Levý, 1998), což nebylo záměrem, kterým naopak bylo, aby měl příjemce při čtení překladu pokud možno dojem, že čte originál.

2.2.5 Intertextovost

Dle Rabadánové (2002) intertextovost slouží k identifikaci významů pocházejících ze vztahu mezi naším textem a všemi ostatními texty, které mu předcházely. Pro překladatele se jedná o jeden z nejkomplexnějších a nejvýznamnějších parametrů, velmi často se ovšem příliš zjednodušuje. Například tím, že je omezován na pouhé konkrétní citace z předchozích textů či jejich aluze. Pojem intertextovosti je mnohem širší, zjednodušeně lze říci, že vychází ze čtenářovy zkušenosti a kulturního povědomí. Bez znalosti textových, jazykových a kulturních reálií by příjemce text nemusel pochopit a tudíž by nedošlo ke komunikaci. Proto je potřeba vymezit sdílené a odlišné oblasti výchozí a cílové kultury, díky čemuž lze řešit z toho vyplývající problémy (Králová-Kullová, 2012).

Na intertextovost je tedy možné nahlížet z několika úhlů pohledu – zaprvé je velmi úzce spjatá s informativností a rozdílným povědomím o kulturních reáliích primárního a sekundárního příjemce, zadruhé abstraktním navazováním na všechny již existující texty a tím i na jednotlivé žánry (tento typ intertextovosti definuje Homoláč jako architextovost) a zatřetí konkrétními odkazy na již existující texty, ať už písemné nebo filmografické (u *Jedovatých slov* například v případě odkazu na seriál *Přátele*). Prvnímu aspektu intertextovosti (rozdílnému povědomí) jsem se již věnovala v kapitole *Informativnost*, ve které jsem uvedla konkrétní příklady, proto se nyní zaměřím na zbývající dva aspekty.

Homoláč v rámci intertextovosti vymezuje pojem architextovost, tedy neaktivní navazování na texty, jejíž podstatou je, že „...text vždy odkazuje k obecným pravidlům, podle nichž byl vytvořen, což je někdy signalizováno paratextově (román, selanka, esej), jindy nikoli.“ (Homoláč, 1994). To znamená, že mezitextové navazování – architextovost se u *Jedovatých slov* projevuje již tím, že je můžeme dle slov autorky žánrově zařadit jako detektivku. Čtenáři mají ohledně detektivního románu jistá očekávání právě na základě již získaných zkušeností z předchozího čtení jiných detektivek. Tato očekávání ovšem mohou být narušena. Jedním z nosných rysů detektivky je dialogizace, tedy dramatizace formou dialogu: „*Detektivní próza činí*

dialog nositelem motivu tajemství.“ (Cigánek, 1962 str. 389). V *Jedovatých slovech* ovšem dialogy až na výjimky téměř nenalézáme, Maite Carranzová zde nahrazuje dialogy dlouhými popisy, čímž narušuje čtenářovo očekávání a vytváří odchylku od konvence pro daný žánr. Kromě formální stránky ovšem autorka porušuje žánr detektivky částečně i rozdílnou funkcí textu. Odhalení zápletky totiž není jediným cílem – cílem je i podání informací. Pro Maite Carranzovou je tedy žánr detektivky prostředkem k prosazení funkce osvětové.

Dalším typem intertextovosti je faktická přítomnost jednoho textu v jiném textu, kam autor řadí aluzi a citát (Homoláč, 1994). V *Jedovatých slovech* lze identifikovat hojné množství aluzí, ve většině případů se jednalo o odkazy na literární texty, ovšem stěžejním je zde odkaz na seriál *Přátele*, podle kterého se dokonce jmenuje i první část celé knihy, jež je rozdělena celkem na tři části. *Přátele* hrají v díle důležitou roli a dokonce i otevírají celý román:

„...Pero yo no quería nada que se pudiera pagar con dinero y le pedí que me llevase a la playa...Me dijo que a lo mejor algún día, y me regaló la novena temporada de **Friends**. Admito que me hizo ilusión.“ (str. 12 orig.)

„...Ale já jsem nestála o nic, co se dá pořídit za peníze, a poprosila ho, aby mě vzal na pláž...Odpověděl, že možná někdy jindy, a dal mi devátou sérii **Přátel**. Musím uznat, že mi udělal radost.“ (str. 7 př.)

Zásadní význam mají *Přátele* pro hlavní postavu, již DVD tohoto seriálu dělají v jejím podzemním vězení spolu s knihami jedinou společnost. Autorka zřejmě předpokládá, že seriál *Přátele* je natolik notoricky známý (ve španělském prostředí, nicméně tento seriál měl vysokou sledovanost po celém světě, i v České republice), že pokud hlavní postava odkazuje na daný seriál, dokáží se do hlavní postavy vcítit na základě zkušeností i čtenáři:

„Después de comer veía **Friends** y durante aquel rato me sentía como en casa compartiendo el apartamento de Joey y Chandler, cuidando de su pato y su pollo, sufriendo el **embarazo múltiple** de Phoebe o mordiéndome las uñas cada vez que Ross y Rachel cortaban, que Joey perdía un trabajo o que Mónica quería ganar una apuesta.“ (str. 38 orig.)

„Po jídle jsem si vždycky pouštěla **Přátele** a v tu chvíli jsem se tu cítila doma, jako bych bydlela s Joeym a Chandlerem, starala se o jejich kachnu a kuře, prožívala s Phoebe její těhotenství, **když čekala trojčata**, anebo si kousala nehty pokaždé, když se Ross s Rachel rozešli, když Joey přišel o práci nebo když Monica chtěla vyhrát nějakou sázku.“ (str. 23 př.)

Přestože se jedná o aluze na známý seriál, paradoxně byla tato ukázka jednou z problémových pasáží při překladu, jelikož jsem neměla dostatečné informace. Konkrétně jsem nevěděla, o jakou kachnu a kuře se jedná, zda o živé tvory či pouze metaforická pojmenování. Ve španělském originále navíc není blíže specifikováno Phoebino těhotenství – pouze to, že se jedná o těhotenství vícečetné. Tento termín mi ovšem s ohledem na funkci přišel příliš odborný, proto jsem se rozhodla obrátit se na internetová fóra a vyhledat přesný počet dětí, aby zněl překlad přirozeně a bylo zachováno konzistentní užití výrazových prostředků.

Kromě odkazů na seriál *Přátelé* a různé hudební skupiny (např. U2, Coldplay) hrají v románu klíčovou roli rovněž literární odkazy, především na jednotlivé autory a různé žánry. Nejedná se však přímo o úryvky jednotlivých děl, proto nebylo zapotřebí přistupovat k různým překladatelským strategiím (například rozhodovat se, zda citovat již existující překlad, pokud takový je, či vytvořit překlad nový). Tyto pasáže tedy nelze považovat z hlediska procesu překladu za problémové. Pro ilustraci uvádím příklad:

„Un día me traía **Dumas**, el otro **Barbara Kingsolver** y al siguiente **Orson Scott Card**. Leí novela **romántica, histórica, de ciencia ficción, policíaca** y al final, agobiada por el caos y encantada por los descubrimientos, le hacía encargos de títulos y autores.“ (str. 38 orig.)

„Jednou mi přinesl **Dumase**, podruhé **Barbaru Kingsolverovou** a jindy **Orsona Scotta Carda**. Četla jsem knihy **romantické, historické, sci-fi, detektivky** a nakonec jsem si u něj, vyčerpaná tím zmatkem, ale nadšená z nových objevů, začala objednávat různé tituly a autory.“ (str. 23 př.)

2.2.6 Koherence

Koherence je soudržnost jednotek, které vytváří text. Vychází z logické výstavby informací obsažených v textu. Jedná se tedy o globální organizaci obsahu textu spolu s důrazem na kognitivní procesy recipienta. Vstupní znalosti příjemce jsou pro pochopení textu nepostradatelné, pokud by recipient základní vstupní informace neměl, mohl by na něj text působit nekoherentně a tím pádem by mohlo dojít k nepochopení významu (Rabadán, R.; Fernández Nistal, P., 2002). Pojem koherence je pro překladatele zásadní, jelikož vstupní znalosti příjemce originálu a příjemce překladu se mohou lišit. Tehdy by text pro příjemce překladu neměl stejnou výpovědní hodnotu, jako pro příjemce originálu. Úkolem překladatele je v takovém případě použít takové jazykové nástroje, které by tuto nerovnováhu vyrovnaly, například vnitřní vysvětlivky či substituce.

Jedovatá slova Maite Carranzové lze označit za koherentní, jelikož text je logicky vystavěn a z úhlu pohledu příjemce originálu je naprosto srozumitelný, protože příjemce disponuje znalostmi kulturních reálií, které jsou v textu obsaženy. Pro českého příjemce je obecně vzato text také srozumitelný, v pasážích, kde by mohlo dojít k nepochopení z důvodu nedostatečného informačního základu, jsem se rozhodla použít vnitřní vysvětlivky. Vzhledem k tomu, že mým hlavním cílem bylo zachovat záměr autorky stejně jako reálie ze španělské kultury, neuchylovala jsem se k substitucím.

Při překladatelské analýze jsem se setkala s rozdílností v pojetí tykání a vykání v českém a španělském úzu, která se týká hned tří různých faktorů – akceptability (je důležité, aby zněl text pro čtenáře přirozeně), situativnosti (odlišné kulturní konvence) a koherence (logická výstavba textu). Zatímco ve španělštině je tykání naprosto běžné i mezi osobami rozdílného věku či postavení, v českém jazyce je tykání příznakové – znamená, že jste s dotyčným v přátelském či rodinném styku. Musela jsem proto zvolit koncepci, s jakou budu přistupovat k tykání u čtyř postav, respektive dvou párů, mezi nimiž dochází ke komunikaci.

Prvním párem je matka hlavní postavy, Nuria Solisová, a nejlepší kamarádka Bármary Molinové, Eva Carrascová. Ve španělském originále si obě postavy tykají, v českém prostředí ale není natolik běžné, aby si lidé tak velkého věkového rozdílu tykali. Vztah nebývá jazykově rovnoměrný, ve většině případů dospělý dítěti (v tomto případě je sice dospělá i Eva Carrascová, nicméně s matkou Bármari se zná již od jejího

dětství) tyká, zatímco dítě dospělému vyká (pokud nepatří do stejného spolku, například sportovního). Přestože Nuria Solisová se s Evou Carrascovou zná dlouho, vycházela jsem z osobní zkušenosti a ze zkušeností mých přátel a nakonec se rozhodla pro kombinaci tykání a vykání.

Druhým případem je poté duo komisař Lozano a budoucí komisař Toni Sureda. Vzhledem k tomu, že komisař Lozano je služebně i věkově starší, než komisař Sureda, nabízelo by se stejné řešení, jako v případě Nurie Solisové a Evy Carrascové. Nakonec jsem se ovšem na základě výpovědi známého, který u policie dlouhodobě pracuje a jenž mě informoval, že v tomto prostředí je tykání běžné a to hlavně u vyšetřovatelů, kteří tvoří tým, jsem se rozhodla pro tykání oboustranné. Při rozhodování pro mě byl důležitý i způsob komunikace mezi oběma komisaři. Fakt, že si Sureda dovolil nazvat Lozana *starým mazákem*, rovněž mluvil ve prospěch volby oboustranného tykání:

„¿Y **tu** opinión?, pregunta de repente, con una mirada inquisitiva. ¿Mi opinión?, repite Lozano para ganar tiempo, desconcertado por la franqueza del chico. ¿Que cuáles son los argumentos a favor y en contra de cada uno de ellos? ¿Por qué **continuas** pensando que quizás uno de los dos fue el asesino? ¿Por qué esa fe? **Eres un gato viejo** y se me escapa tu perseverancia en creer que acabarán dando un paso en falso.“ (str. 49 orig.)

„A co si **myslíš ty**? zeptá se ho náhle se zkoumavým pohledem. Co si myslím já? opakuje Lozano, aby získal trochu času, zaskočený chlapcovou přímočarostí. Jaké jsou argumenty pro a proti nim? Proč si stále **myslíš**, že vrahem je asi jeden z nich? Proč tomu **věříš**? **Jsi už starý mazák** a já nechápu, proč tak vytrvale **věříš**, že jeden z nich udělá chybný krok.“ (str. 29 a 30 př.)

2.2.7 Koheze

Koheze je jednotkou roviny mikrotextové a vztahuje se ke konkrétní realizaci výstavby textu, tedy výstavbě vět. Pro pochopení textu je zásadní, aby byl formován vhodnými jazykovými, syntaktickými i stylistickými jazykovými prostředky. Jedním z rozdílů mezi výstavbou španělského a českého textu jsou rozdílně dlouhá souvětí. Obecně španělština tíhne ke komplikovanějším souvětím složeným z vyššího počtu vedlejších a hlavních vět. V textu, který není umělecký, je záhodno příliš

komplikovaná souvětí s ohledem na adresáta rozdělit. Není však příhodné vždy postupovat stejným způsobem i u textu literárního, ve kterém je zásadní především záměr autora. Proto jsem se rozhodla při překládání všechna souvětí zachovat ve stejné komplikovanosti a v délce, v jaké byla obsažena v originálu. K drobným úpravám došlo pouze během redakční práce – redaktorka v některých případech preferovala příjemce nad autorem, respektive navrhla některá komplikovaná souvětí s ohledem na předpokládaný věk čtenářů rozdělit. Vzhledem k tomu, že mým hlavním cílem bylo respektovat záměr autorky a zároveň jsem brala v potaz i čtenáře, rozhodla jsem se navrhovaná souvětí přepracovat tak, aby byla jejich výstavba naprosto logická a čtenář neměl problém sledovat dějovou linku textu. Díky tomu nebylo nutné ve většině případů souvětí dělit na více celků, nepopírám ovšem, že během redakčních prací k tomu výjimečně nedošlo.

2.3 Metoda překladu

Cílem mého překladu bylo především, aby působil přirozeně a neobsahoval pro příjemce žádné rušivé elementy, ať už obsahové nebo formální. Slovy Kathariny Reissové jsem se snažila překlad pojmout tak, aby byl „...*verzí výchozího textu v cílovém textu, kde primární snahou bylo reprodukovat v cílovém jazyce text korespondující s originálem co se týče textového typu, jazykových prvků a mimojazykových faktorů, které jej ovlivňují.*“ (Reiss, 2000). Za tím účelem jsem se rozhodla provést překladatelskou analýzu na základě modelu Rosy Rabadánové. Ta sestává celkem ze sedmi různých faktorů, za zdaleka nejdůležitější z nich ovšem považuji akceptabilitu. Akceptabilita v sobě svojí povahou zahrnuje mnoho faktorů, které jsou pro příjemce textu zásadní, jelikož se na něj přímo vážou. Jako příklad mohu uvést dle Jany Králové respektování dobových norem, užití vhodných jazykových variant, identifikaci případných překladatelských problémů a jejich řešení, případně průniky a kontakty mezi výchozí a cílovou kulturou, existenci textového formátu a typu v nejširším slova smyslu v cílové kultuře (Králová-Kullová, 2012).

Abych byla schopná co nejefektivněji analyzovat záměr autorky, důkladně jsem nastudovala její webové stránky, na kterých lze nalézt mnoho informací nejen z jejího života, ale také ohledně geneze knihy *Jedovatá slova*. Za nejzásadnější v tomto ohledu

považuji především rozhovory poskytnuté samotnou autorkou, které se zde rovněž nacházejí.

V případě, že došlo k problémům s porozuměním textu, neváhala jsem požádat o pomoc rodilé mluvčí (ať již osobně nebo skrz internetová fóra, ve kterých vám mluvčí po uvedení problému a kontextu vysvětlí, jaký význam formulace má). V neposlední řadě mi s některými obtížnějšími pasážemi (ať už se jednalo o neporozumění textu nebo potíže s formulováním cílového textu) pomohla i sama redaktorka; jak jsem již uvedla v úvodu, jednalo se od začátku do konce o úzkou spolupráci.

Celkově jsem se snažila přeložit text dle nejlepšího vědomí, nicméně musím poznamenat, že překladatel se na základě získaných zkušeností neustále vyvíjí a nyní, po roce od vydání, bych nejspíše mnoho formulací přeformulovala, snažila se vyjádřit jinak či změnila aktuální členění větné.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo představit překlad vybraného úseku z knihy *Palabras envenenadas*, česky *Jedovatá slova*, od španělské autorky Maite Carranzové. Zároveň jsem se pokusila o vytvoření komplexní literárně-translatologické analýzy, respektive překladatelské a translatologické analýzy jak originálu, tak překladu.

Jak zpracování překladu, tak diplomové práce mi bylo velkým přínosem. To, že kniha vyšla v nakladatelství Coobook, pro mě znamená první cenné zkušenosti v oblasti uměleckého překladu. Navíc jsem díky spolupráci s redaktorkou měla možnost seznámit se s prací nakladatelství nejen z pohledu teoretického, ale rovněž z pohledu praktického.

Přestože jsme měly s redaktorkou stejný záměr, tedy představit čtenářům kvalitní překlad, který bude plnit stejné funkce, jako originál, v některých konkrétních případech se naše názory rozcházely, což považuji za obohacující. Jednalo se především o aktuální členění větné a dělení souvětí. Aktuální členění větné je velmi subjektivní, proto bylo vždy nutné vidět text s odstupem a shodnout se na společném řešení. U syntaktické roviny to bylo trochu komplikovanější, zatímco já jsem prosazovala především ohled na záměr autorky a tedy zachovávání souvětí bez jeho dělení, redaktorka byla spíše pro to brát v potaz čtenáře a pokud možno mu představit text co možná nejsrozumitelnější. Ve většině případů bylo ovšem možné souvětí přeformulovat a tím i zvýšit míru jeho srozumitelnosti, což bylo řešením, se kterým jsme byly spokojené obě. Na redaktorku jsem se mohla obracet rovněž v případech nepochopení textu či pokud jsem si nebyla jistá jakým způsobem zformulovat překlad; její rady pro mě byly velmi přínosné. Naprostá většina redaktorských zásahů se týkala především překlepů, popřípadě interpunkce – konkrétně užití čárek ve sporných případech. Považuji za podstatné zdůraznit, že jsem vždy dostala ke schválení každou z provedených redakcí a finální podoba textu tak zůstala čistě na mém rozhodnutí.

V neposlední řadě bych chtěla zmínit, že v začátcích překladatelského procesu jsem měla možnost se s prosbou o radu obrátit na překladatelku PhDr. Anežku Charvátovou, jejíž cenné rady a připomínky mi pomohly v prvních krůčcích k vydání své první přeložené knihy.

3 Bibliografie

Bravo Utrera, S., García López, R. 2006.: *Estudios de traducción: problemas y perspectivas*. Las Palmas de Gran Canaria, 2006

Carranza, M. Maite Carranza - Biografia. *Maite Carranza*. [Online] [Cited: 8 2, 2016.] <http://maitecarranza.com/biografia/>.

—, Maite Carranza - Entrevistas. [Online] [Cited: 8 2, 2016.] <http://maitecarranza.com/entrevistas/#anika>.

—, 2010. *Palabras envenenadas*. Barcelona : Edebé, 2010.

Carranzová, M. 2015. *Jedovatá slova*. Praha : Cooboo, 2015.

Cigánek, J. 1962. *Umění detektivky*. Praha : SNDK, 1962.

CooBoo. Cooboo - O nás. [Online] [Cited: 8 2, 2016.] <http://www.cooboo.cz/o-nas>.

Čechová, M. 2008. Krčmová, M., Minářová, E.: *Současná stylistika*. Praha : NLN, 2008.

Dubský, J. *Capítulos de estilística funcional comparada*. Praha 1988

EDEBÉ. Plan lector - Palabras envenenadas. [Online] [Cited: 8 2, 2016.] <http://www.planlector.com/descarga.asp?idDoc=1674&d=Palabras-envenenadas-EST.pdf>.

Halliday, Michael. 2004. *An introduction to functional grammar*. 3rd ed. New York : Hodder Arnold, 2004.

Hausenblas, K. 1996. *Od tvaru k smyslu textu: stylistické reflexe a interpretace*. Praha : UK, 1996.

Homoláč, Jiří. 1994. Transtextovost a její typy (1. část). *Slovo a slovesnost*. 1994, Vol. 55, 1, pp. 18-33.

Hrdlička, M. 2003. *Literární překlad a komunikace*. Praha : ISV Nakladatelství, 2003.

- Knittlová, D. 2003.** *K teorii i praxi překladu*. Olomouc : Univ. Palackého, 2003.
- Králová, J., Dubský, J., Báez San José, V. 1999.** *Moderní gramatika španělštiny*. Plzeň : Nakladatelství Fraus, 1999.
- Králová-Kullová, J. 2012.** *Vybrané problémy španělské stylistiky na pozadí češtiny*. Praha : Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2012.
- Kufnerová, Z., Skoumalová Z.(ed.). 1994.** *Překládání a čeština*, Jinočany : H+H, 1994.
- Levine, S. J. 1998.** *Escriba subversiva: una poética de la traducción*. México : Fondo de cultura económica, 1998
- Levý, J., Honzík, J., ed. 1996.** *České teorie překladu: vývoj překladatelských teorií a metod v české literatuře*. Vyd. 2. Praha : Ivo Železný, 1996.
- Levý, J. 1998.** *Umění překladu*. Praha : Ivo Železný, 1998.
- Macurová, A. 1995.** Nad jazykem současného překladu. In: *Spisovná čeština a jazyková kultura*, Praha : FF UK, 1995. pp. 246 – 249.
- Magazín Dobré knihy.** Magazín Dobré knihy - literární zajímavosti - fenomén young adult. [Online] [Cited: 8 2, 2016.] <http://magazin.dobre-knihy.cz/literani-zajimavosti/fenomen-young-adult/>.
- Newmark, P. 1981.** *Approaches to translation*. New York : Pergamon Press, 1981.
- Nordová, Ch. 2005.** *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. New York : Rodopi, 2005.
- Nordová, CH. 2000.** *What do we know about the target text receiver*, Barcelona : A. Beeby et., al. Investigating Translation, 2000.1 pp. 95 – 212.
- Pechar, J. 1986.** *Otázky literárního překladu*, Praha : ČS Praha, 1986.
- Popovič, A. 1975.** *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava : Tatran, 1975.
- Rabadán, R. 1991.** *Equivalencia y traducción problemática de la equivalencia translémica inglés- español*. León : Universidad de León, 1991. 301 s.

- Rabadán, R.; Fernández Nistal, P. 2002.** *La traducción inglés – español: fundamentos, herramientas, aplicaciones.* León : Universidad de León, 2002.
- Reiss, K. 2000.** *Translation Criticism - The Potentials and Limitations.* New York : St. Jerome Pub., 2000.
- Rubáš, S. et. al. 2012.** *Slovo za slovem.* Praha : Academia. 2012
- Snell-Hornbyová, M. 1988.** *Translation studies. An integrated approach.* Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins, 1988. p. 31.
- Vavroušová, P. et. al. 2013.** *Sedm tváří translatologie. Teorie překladu a tlumočení prizmatem současných španělských translatologů.* Praha : Karolinum. 2013